

KOHTI KORKEAKOULUA

Maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentava
koulutus

Mari Arvela

Opinnäytetyö syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Arvela, Mari. Kohti korkeakoulua. Maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus.

Syksy 2017. 70 s., 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta ja opiskelijoiden kokemuksia koulutuksesta. Taustalla oli Opin portailla Satakunnassa -hanke, jonka yhtenä tavoitteena on maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittaminen korkeakouluopintoihin. Tutkimuskohteena oli hankkeen ensimmäinen korkeakouluopintoihin valmentava koulutus, joka toteutettiin syksyllä 2016. Tavoitteena oli tutkia koulutuksen sisältöä ja tavoitteita, onnistumisia ja haasteita sekä esittää kehittämis ehdotuksia tutkimustulosten perusteella.

Tutkimusmenetelmänä oli laadullinen tutkimus, jossa aineistoa analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkimusaineisto koostui koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden kyselystä, kouluttajien haastattelusta, toisen kouluttajan tekemästä koosteesta opiskelijoiden kurssisuorituksista sekä opinnäytetyön tekijän havainnoista. Havaintoja hyödynnettiin kehittämis ehdotuksissa ja opinnäytetyön raportin pohdinnassa.

Opinnäytetyön tuloksena oli, että valmentava koulutus kehitti opinnot loppuun suorittaneiden opiskelijoiden korkeakouluvalmiuksia ja opiskelijat olivat pääosin tyytyväisiä koulutukseen. Haasteena toteutuksessa oli suuri keskeyttäneiden määrä, eikä kaikkien keskeyttämissyytä saatu selville. Kehittämis ehdotuksia tuli koulutuksen markkinointiin ja sisältöön liittyen.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus hyödyttää siihen osallistuvia opiskelijoita. Koulutus parantaa heidän korkeakouluvalmiuksiaan ja suomen kielen taitoaan. Opiskelijoilla on kuitenkin oltava lähtötasoltaan riittävä suomen kielen taito, motivaatiota ja mahdollisuus panostaa opintoihin. Näin ollen koulutuksen markkinoinnin ja opiskelijavalinnan merkitys korostuvat opintojen sisällön lisäksi.

Asiasanat: ammattikorkeakoulut, korkeakouluopiskelu, koulutus, maahanmuuttajat, opinnot

ABSTRACT

Arvela, Mari. Towards higher education. Preparatory education for immigrants for studying in a university of applied sciences.

Autumn 2017. 70 p. 5 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Bachelor of Social Services (UAS).

The purpose of this thesis was to examine the preparatory education provided for immigrants for higher education studies and students' experiences on the education. The target group was the first group of preparatory studies organized by the project "On steps to Learning in Satakunta". The first studies were held in the autumn 2016. The aim was to describe the content and aims, success and challenges of this group as well as to find out suggestions for further development based on the study results.

The material of the study was analyzed qualitatively. The material consisted of the results of students' webropol survey, the interview of the teachers, written material and observations. Observations were used in suggestions for further development.

The study showed that preparatory studies developed the study and language skills of those students who completed the education. The students were mainly satisfied with the preparatory studies. The challenge of the studies was that many students dropped out. All the reasons for dropping out could not be found out. The main suggestions for developing the studies were related to marketing and content of the studies.

To conclude, the preparatory education prepares the students well for studying in a university of applied sciences. However, the students must have sufficient skills in Finnish language and they must be motivated and be able to invest in their studies. The marketing of the education and the student admission are therefore very important as well the content of the studies.

Key words: university of applied sciences, immigrants, higher education, preparatory education, studies

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KESKEISET KÄSITTEET JA LAINSÄÄDÄNTÖ	8
3 MAAHANMUUTTO JA SEN VAIKUTUS KOULUTUSJÄRJESTELMÄÄN	10
3.1 Maahanmuuton nykytilanne.....	10
3.2 Maahanmuuttajien koulutuspolku	13
4 AMMATTIKORKEAKOULUOPINTOIHIN VALMENTAVA KOULUTUS MAAHANMUUTTAJILLE	16
4.1 Lähtökohdat.....	16
4.2 Toteutukset.....	18
4.3 Koulutusten tavoitteet ja sisältö	19
4.4 Opiskelijoiden kokemuksia valmentavista koulutuksista.....	21
4.5 Valmentavan koulutuksen valtakunnallinen arviointi ja kehitystarpeet	23
5 MAAHANMUUTTAJIEN KORKEAKOULUOPINNOT RUOTSISSA	25
5.1 Maahanmuuton taustaa.....	25
5.2 Tutkimustietoa korkeakouluopinnoista	26
6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
6.1 Tutkimusmenetelmä ja kohderyhmä.....	29
6.2 Aineistonkeruumenetelmät	30
6.3 Aineistonkeruun toteutus	34
6.4 Aineiston analyysi.....	37
7 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	39
7.1 Valmentavan koulutuksen tavoitteet ja sisältö	39
7.2 Opiskelijoiden taustatiedot ja tavoitteet	41
7.3 Koulutuksen toteutuksen ja sisällön arviointi	43
7.4 Opiskelijoiden työskentely ja tavoitteiden saavuttaminen	46
7.5 Koulutuksen keskeyttäneet.....	47
7.6 Koulutuksen onnistumisia ja haasteita	49
7.7 Kehittämisideoita	51

8 TULOSTEN LUOTETTAVUUS, HYÖDYNNETTÄVYYS JA VAIKUTTAVUUS	53
9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS.....	56
10 POHDINTA	59
LÄHTEET	65
LIITTEET	71
LIITE 1: Kysely Sataedun koulutuksen opiskelijoille	71
LIITE 2: Tiedote opinnäytetyöstä ja suostumus tutkimushankkeeseen	76
LIITE 3: Haastattelu Sataedun kouluttajille	77
LIITE 4: Sisällönanalyysi	78
LIITE 5: Sataedun esite valmentavasta koulutuksesta.....	81

1 JOHDANTO

”Maahanmuutto on tulevien vuosikymmenten aikana keskeinen yhteiskunnan muutostekijä” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 24). Maahanmuuttajien sopeutuminen vaatii panostusta myös yhteiskunnalta ja suomalaisilta, ei vain itse maahanmuuttajalta, sillä kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 9). Kasvava maahanmuutto on vaikuttanut suomalaisen koulutusjärjestelmään, johon on luotu maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus. Sen tavoitteena on auttaa maahanmuuttajataustaisten ammattikorkeakouluopintoihin pääsyä ja niissä menestymistä. Maahanmuuttajille tarkoitettu ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus on melko uutta. Sen asema ei ole vielä vakiintunut, eikä koulutus ole kansallisesti yhtenäistä.

Opinnäytetyössä kartoitetaan maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta Suomeen tapahtuvan maahanmuuton, valmentavan koulutuksen taustalla vaikuttavien poliittisten linjausten ja koulutusten nykytilanteen kautta. Opiskelijoiden kokemuksia valmentavasta koulutuksesta kartoitetaan Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuista. Näkökulmaa laajennetaan ulkomaalaistaustaisten korkeakouluopintoihin Ruotsissa, jonne maahanmuutto on ollut pitkäaikaisempaa ja monimuotoisempaa kuin Suomeen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Opin portailla Satakunnassa -hankkeen ensimmäisen maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen toteutusta ja sen onnistumista. Tarkoituksena on tutkia opiskelijoille tehtävällä kyselyllä, kouluttajille tehtävällä haastattelulla, kirjallisen dokumentin avulla ja opinnäytetyön tekijän omilla havainnoilla koulutuksen toteutusta ja sisältöä, sitä mikä koulutuksessa oli onnistunutta, mitä haasteita ilmeni ja missä olisi kehitettävää.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkimuksen avulla tuottaa tietoa ensimmäisen valmentavan koulutuksen toteutuksesta. Tavoitteena on, että saadun tiedon

avulla voidaan kehittää hankkeen seuraavia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavia koulutuksia.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä olivat valmentavan koulutuksen tavoitteet ja sisältö?
2. Mitä onnistumisia ja haasteita valmentavassa koulutuksessa oli?
3. Miten valmentavan koulutuksen toteutusta pitäisi kehittää?

Opin portailla Satakunnassa on hanke, jonka yhtenä tavoitteena on maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittaminen opiskeluvalmiuksia vahvistamalla. Tämä tapahtuu luomalla tukimuotoja vahvistamaan opiskelijoiden valmiuksia hakeutua toisen asteen opinnoista ammattikorkeakouluopintoihin. Tukimuotona on esimerkiksi valmentava koulutus. Hanke on alkanut 2016 ja sen kesto on kolme vuotta. Pää toteuttaja hankkeessa on Diakonia-ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajia ovat Satakunnan koulutuskuntayhtymä Sataedu ja Länsirannikon Koulutus Oy WinNova. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016.)

2 KESKEISET KÄSITTEET JA LAINSÄÄDÄNTÖ

Maahanmuutolla tarkoitetaan ihmisten liikkumista kansallisvaltioiden rajojen yli tarkoituksenaan jäädä asumaan kotimaansa ulkopuolelle. Ilmiöstä käytetään myös käsitettä siirtolaisuus. Suomeen suuntautuvaa maahanmuuttoa säätelevät useat lait. (Faktaa maahanmuutosta 2017.) Esimerkiksi ulkomaalaislakia (L301/2004) sovelletaan ulkomaalaisen maahantuloon, maasta lähtöön, oleskeluun ja työntekoon. Ulkomaalaislaki määrittelee ulkomaalaiseksi henkilön, joka ei ole Suomen kansalainen.

Laki kotoutumisen edistämisestä (L 1386/2010) eli niin sanottu kotouttamislaki määrittelee maahanmuuttajaksi Suomeen muuttaneen henkilön, joka ”oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti”. Oleskeluoikeuden rekisteröinti tarkoittaa EU-maiden, Liechtensteinin ja Sveitsin kansalaisten sekä Pohjoismaiden kansalaisten rekisteröitymistä maahanmuuttovirastossa tai maistraatissa, mikäli oleskelu kestää yli kolme kuukautta (Maahanmuuttovirasto 2017a). Kolmansien maiden kansalaisilla tarkoitetaan muiden kuin EU-maiden kansalaisia (L301/2004).

Maahanmuuttajan synonyyminä käytetään usein käsitettä ulkomaalaistaustainen. Tilastokeskus tilastoi Suomessa vakituisesti asuvia ulkomaalaistaustaisia eri perustein kuten syntyperän, kansallisuuden ja kielen perusteella. Opinnäytetyöhön sopivin peruste on syntyperä. Syntyperältään ulkomaalaistaustaisella tarkoitetaan henkilöitä, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Syntyperän mukaisella luokituksella voidaan erottaa ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaiset henkilöt. Ensimmäisen polven henkilöt ovat syntyneet ulkomailla, toisen polven ulkomaalaistaustaiset henkilöt ovat syntyneet Suomessa. (Tilastokeskus. Tuotteet ja palvelut. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Ulkomaalaistaustaiset.) Ulkomaalaistaustaisella henkilöllä voi olla Suomen kansalaisuus (L 359/2003).

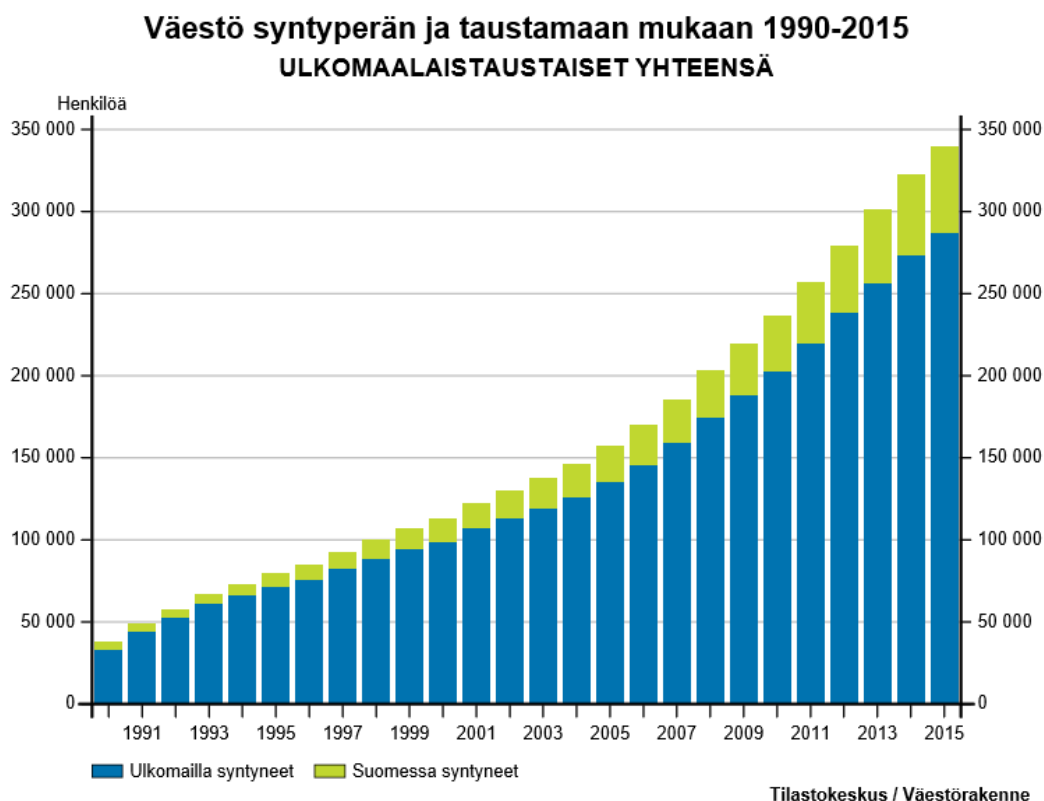
Maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavasta koulutuksesta on ensimmäisen kerran maininta 1.1.2010 voimaan tullessa ammattikorkeakoululain muuttamista koskevassa laissa (L564/2009; Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 48–49). Nykyisessä ammattikorkeakoululaissa (L932/2014) on maininta maahanmuuttajia korkeakouluopintoihin valmentavasta maksuttomasta koulutuksesta, jota ammattikorkeakoulu voi halutessaan järjestää. Koulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille riittävät kielelliset ja opiskelutaidolliset valmiudet hakeutua ja menestyä ammattikorkeakouluopinnoissa. Valmentavissa opinnoissa painotetaan erityisesti opiskelutaitojen osalta itsenäistä ja tutkivaa opiskelutapaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a; Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 48–49.)

Laki kotoutumisen edistämisestä (L1386/2010) pyrkii tukemaan ja edistämään maahanmuuttajan kotoutumista ja mahdollisuutta osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Lain tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Laki edellyttää valtioneuvoston laativan ohjelman kotouttamisen kehittämisestä ja sen tavoitteista neljäksi vuodeksi kerrallaan. Valtion kotouttamisohjelma julkaistiin ensimmäistä kertaa vuosille 2012–2015 (VALKO I). Nyt on voimassa toinen valtion kotouttamisohjelma, joka on laadittu vuosille 2016–2019 (VALKO II). Ensimmäisessä kotouttamisohjelmassa painotetaan kotoutumisen kaksisuuntaisuutta ja suomalaisen yhteiskunnan vastuuta kotoutumisen onnistumisessa. Ohjelmassa mainitaan myös koulutusjärjestelmän muutostarpeet. Toisen kotouttamisohjelman sävy on muuttunut maahanmuuttajan omaa vastuuta korostavaksi. Ensimmäisessä kotouttamisohjelmassa kotouttamiseen vaaditut lisäresurssit ovat muuttuneet Suomen heikkoon taloudelliseen tilanteeseen vedoten nykyisten toimijoiden tehokkuuden ja vaikuttavuuden korostamiseksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 9, Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 13, 15.)

3 MAAHANMUUTTO JA SEN VAIKUTUS KOULUTUSJÄRJESTELMÄÄN

3.1 Maahanmuuton nykytilanne

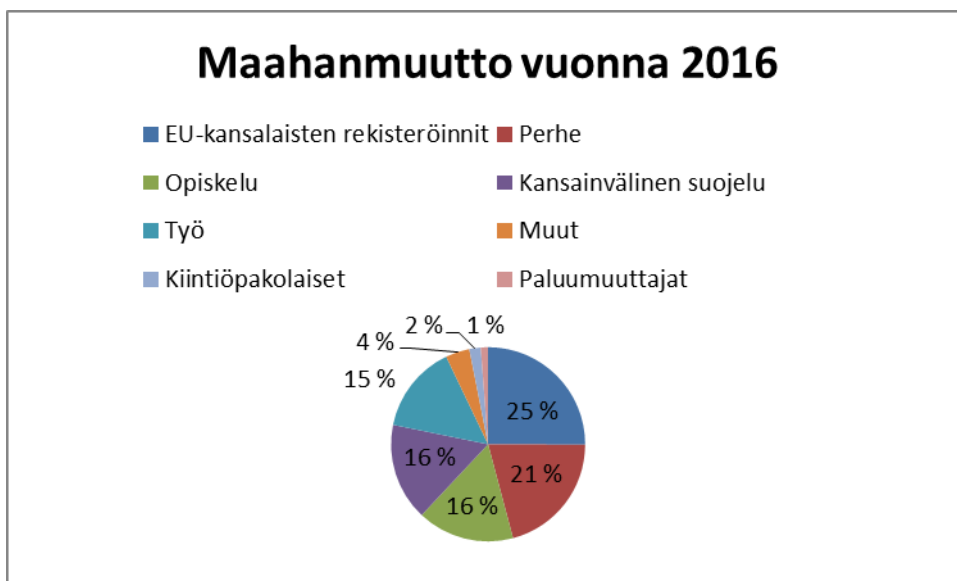
Maahanmuutto Suomeen alkoi lisääntyä vasta 1990-luvun alussa Neuvostoliiton romahduksen sekä Somalian ja Jugoslavian sotien seurauksena. EU-maihin verrattuna muuttoliike on vielä vähäistä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 7.) Ulkomaalaistaustaisten osuus Suomen väestöstä kasvoi vuosien 1990–2015 aikana 0,8 prosentista 6,2 prosenttiin. Kuvio 1 osoittaa, että Suomessa asui väkituisesti vuonna 2015 noin 340 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä, joista ensimmäisen polven maahanmuuttajia oli 84 % (286 800 henkilöä) ja toisen polven 16 % (53 125 henkilöä). (Tilastokeskus 2016, 1.)

KUVIO 1. Väestö syntyperän ja taustamaan mukaan 1990–2015 (Tilastokeskus. Tuotteet ja palvelut. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Ulkomaalaistaustaiset)

Suurin osa ulkomaalaistaustaisista oli eurooppalaisia (57 %). Neljännes oli aasialaisia (25 %) ja seuraavaksi eniten oli afrikkalaisia (13 %). Kansallisuuksista suurin ryhmä oli syntyperältään entisen Neuvostoliiton tai Venäjän kansalaiset. Heitä oli Suomessa vuoden 2015 lopussa noin 79 000 henkilöä, mikä on 23 % kaikista ulkomaalaistaustaisista. Toiseksi suurin ryhmä olivat virolaiset, noin 50 000 henkilöä, seuraavaksi somalialaiset ja irakilaiset. (Tilastokeskus 2016, 2.) Vaikka ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrä koko Suomen väkiluvusta ei ole vielä suuri, oli kuitenkin vakituisesti vuoden 2015 lopussa asuneista 25–44-vuotiaista henkilöistä joka kymmenes ulkomaalaistaustainen. Maahanmuutto on keskittynyt pääkaupunkiseudulle, jossa jo joka viides 25–44-vuotias oli ulkomaalaistaustainen. (Tilastokeskus 2016, 1.)

Vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden suuri määrä ja julkisuudessa vieläkin käytävä ”pakolaiskeskustelu” erehdyttävät helposti ajattelemaan maahanmuuttoa vain humanitäärisiin syihin liittyvänä asiana. Kuitenkin yleisin maahanmuuton peruste on perheside eli Suomessa asuva tai suomalainen puoliso (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 8). Kuvio 2 havainnollistaa Euroopan muuttoliikeverkoston (EMV) raporttia, jonka mukaan vuonna 2016 Suomeen muutti 39 317 henkilöä. Näistä EU-kansalaisten rekisteröintejä oli noin 9 800 eli noin 25 %. Seuraavaksi suurin ryhmä oli EU-maiden ulkopuolelta eli kolmansista maista perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneet. Kolmansista maista opiskelemaan tulleita oli melkein yhtä paljon kuin kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneita, kumpiakin hieman yli 6 300 henkilöä. Seuraavaksi eniten oli töihin tulijoita. Kiintiöpakolaisena maahan saapui 749 henkilöä, jotka yhtä lukuun ottamatta olivat Syyriasta. Loput noin 2 000 oleskeluluvan saanutta olivat paluumuuttajia (entisiä Suomen kansalaisia tai suomalaista syntyperää olevia) tai muiden syiden perusteella oleskeluluvan saavia (adoptio, au pair, ihmiskaupan uhrit). (Euroopan muuttoliikeverkosto 2017, 4, 21.)

Kuvio 2. Maahanmuutto vuonna 2016 (Euroopan muuttoliikeverkosto 2017, 4)

Suomeen saapui vuonna 2015 turvapaikanhakijoita 32 476 henkilöä. Vuonna 2015 saapuneet turvapaikanhakijat eivät juuri näy sen vuoden väestötilastoissa, sillä suurin osa hakijoista odotti tuolloin vielä hakemuksensa käsittelyä. Maahanmuuttovirasto käsitteli vuonna 2016 hieman yli 28 000 turvapaikkahakemusta. Myönteisen päätöksen sai 7 745 henkilöä (27 %). Suurimmat kansallisuusryhmät olivat Irakin, Afganistanin ja Syyrian kansalaiset. Vuonna 2016 hakijoita saapui 5 651. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2017, 20.) Vuoden 2017 heinäkuun loppuun mennessä turvapaikkahakemuksia oli jätetty hieman yli 3 000 (Maahanmuuttovirasto 2017b).

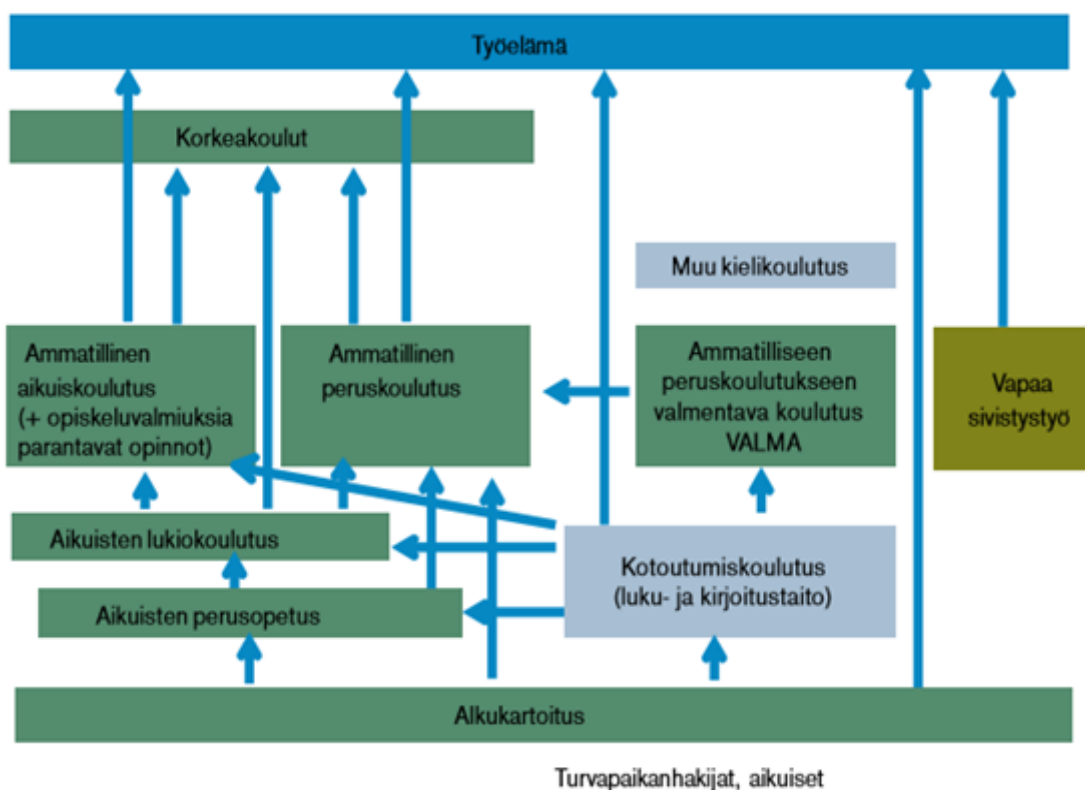
Maahanmuuttoa on vaikea ennustaa. Ensimmäinen valtion kotouttamisohjelma vuosille 2012–2015 (VALKO I) ennusti ulkomaalaistaustaisten määrän kasvavan noin 660 000 henkilöön vuoteen 2040 mennessä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 77). Toinen valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 (VALKO II) olettaa, että ohjelman voimassaoloaikana Suomeen saapuisi noin 10 000 turvapaikanhakijaa, joista myönteisen turvapaikkapäätöksen saisi 35 % (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 5). Turvapaikanhakijoita tulee luultavasti olemaan arvioitua enemmän ja heidän lisäksi tulevat muista syistä maahan muuttavat.

3.2 Maahanmuuttajien koulutuspolku

Kasvava maahanmuuttajien määrä näkyy erilaisten julkisten palvelujen ja koulutustoimenpiteiden lisääntyneenä tarpeena. Suomeen muuttaneille tulee tarjota tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja mahdollisuus hankkia tarvittava kielitaito riippumatta siitä, millä perusteella he ovat maahan muuttaneet. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 9.) Koulutusjärjestelmässä kasvava maahanmuutto lisää tarvetta erilaisiin valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin lukiossa, ammatillisissa opinnoissa ja ammattikorkeakouluissa. Myös tarve muualla suoritettujen tutkintojen tunnustamiselle, osaamisen tunnistamiselle ja erilaisille täydentäville opinnoille kasvaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016a, 7.)

Aikuisen maahanmuuttajan koulutuksen tarkoituksena on turvata työelämässä tarvittava koulutus, mahdollinen jatkokoulutus sekä ammattitaidon ylläpitäminen, suomen tai ruotsin taidon lisäksi. Pohjana koulutuksen suunnittelulle ja täydentämiselle pidetään maahanmuuttajan aiempia opintoja ja työkokemusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016a, 15; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016b.)

Alla olevassa kuviossa 3 esitetty koulutuspolku kuvaa aikuisen turvapaikanhakijan koulutuspolkua. Se voisi koskea aivan yhtä hyvin millä tahansa perusteella Suomeen muuttanutta aikuista, joka ohjautuu alkukartoituksesta eteenpäin. Maahanmuuttajien opetus järjestetään pääasiassa muun koulutusjärjestelmän puitteissa. Kotoutumiskoulutuksen lisäksi pelkästään maahanmuuttajille tarkoitettuja koulutusmuotoja ovat perusopetukseen valmistava opetus, lukioon valmistava koulutus ja ammattikorkeakouluun valmentava koulutus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016a, 12.)

KUVIO 3. Aikuisen turvapaikanhakijan koulutuspolku (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016a, 36)

Muuhun kuin työhön tai opiskelemaan tulevan maahanmuuttajan pääsy koulutukseen tai työelämään voi kestää pitkään, sisältää päällekkäisyyksiä tai epätarkoituksenmukaisia opintoja. Tämän vuoksi siirtymiä kotoutumista edistävään ja osaamista täydentävään koulutukseen, muihin palveluihin ja työelämään tulisi sujuvoittaa. Tavoitteena on nopeuttaa ulkomaisen tutkinnon suorittaneiden pääsyä työelämään tunnistamalla ja tunnustamalla aiempaa osaamista sekä ennakoita tarvittavan lisäkoulutuksen tarve ja tarjota oikeanlaista lisäkoulutusta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 4, 16.)

Vuonna 2014 Suomessa vakituisesti asuneista syntyperältään ulkomaalaistaisista 25–54-vuotiaista noin 40 prosentilla oli korkeakoulututkinto. Myös pakolaistaisista maahanmuuttajista 18 prosentilla oli korkeakoulututkinto. Kuitenkin maahanmuuttajat ovat aliedustettu ryhmä korkeakouluopinnoissa. Maahanmuuttajataustaisten osuutta pyritään lisäämään kehittämällä korkeakoulu-

opintoihin valmentavaa koulutusta, kielikoulutusta sekä lisäämällä tiedotusta opinnoista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a.)

Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnoista on tilastotietoja, jossa ovat mukana kaikki ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat. Vuonna 2016 ammattikorkeakoulupaikan vastaanotti 37 800 opiskelijaa, joista muita kuin Suomen kansalaisia ja äidinkielenään muuta kuin suomea, saamea tai ruotsia puhuvia opiskelupaikan vastaanottaneita oli 2 961 opiskelijaa. Heistä 2 386 aloitti opiskelut englanninkielisessä koulutusohjelmassa. (Vipunen. Ammattikorkeakoulutus. Haku- ja valintatiedot 2017.)

Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden maahanmuuton perustetta ei ole tilastoitu, mutta opiskelu englanninkielisissä koulutusohjelmissa kertonee siitä, että he ovat saapuneet Suomeen pääosin tutkintoa suorittaviksi vaihto-opiskelijoiksi. Tilastointia olisi ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden kohdalla tarpeen tarkentaa, jotta pystyttäisiin erottamaan vaihto-opiskelijat ja Suomeen pysyvästi muuttaneet maahanmuuttajataustaiset opiskelijat. Valtion kotouttamisohjelmassa vuosille 2012–2015 (VALKO I) olikin sovittu, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa korkeakoulujen kansainvälistymistä eri indikaattoreilla, joista yksi oli maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden osuus korkeakouluopiskelijoista (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 69, 72). Tällaista tietoa ei ole vielä julkaistu.

4 AMMATTIKORKEAKOULUOPINTOIHIN VALMENTAVA KOULUTUS MAAHANMUUTTAJILLE

4.1 Lähtökohdat

Lähtökohtana maahanmuuttajia korkeakouluopintoihin valmentavassa koulutuksessa on lainsäädäntö, kuten ammattikorkeakoululaki (L932/2014) ja valtion kotouttamisohjelman taustalla oleva laki kotoutumisen edistämisestä (L1386/2010). Valtion kotouttamisohjelman vuosille 2012–2015 (VALKO I) tavoitteena on ollut maahanmuuttajataustaisten osallistuminen kaikkeen koulutukseen samassa suhteessa kuin kantaväestökin. Yhtenä toimenpiteenä maahanmuuttajien korkeakouluopintojen edistämiseksi on mainittu korkeakoulutuksen esteiden poistamisen esimerkiksi kehittämällä ohjausta, opiskelijavalintaa ja muita tukitoimia. Toisena toimenpiteenä oli maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen lisääminen opintotuen piiriin vuodesta 2013 alkaen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 52–53.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, jonka alaisuuteen ammattikorkeakoulutus kuuluu, on useassa yhteydessä maininnut maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen tarpeellisuuden. Se uutisoi muun muassa vuonna 2015, että myönteisen oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat tarvitsevat jatkossa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lisäksi lukioon, ammatilliseen koulutukseen ja ammattikorkeakouluihin valmistavia ja valmentavia koulutuksia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkkouutiset 2015.) Myös opetus- ja kulttuuriministeriön toimeenpanema monialainen työryhmä on maininnut vuoden 2016 ”Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpidesitykset” -väliraportissa sekä vuoden 2017 vastaavassa loppuraportissa ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen tarpeellisuuden.

Maahanmuuttajien korkeakoulutuksen kehittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt SIMHE-hankkeen. Siihen nimettiin helmikuussa 2016 maahanmuuton vastuukorkeakoulut, jotka olivat Jyväskylän yliopisto ja Metropolia Ammattikorkeakoulu. Vuoden 2017 alusta vastuukorkeakouluiksi nimettiin edel-

listen lisäksi Turun ja Helsingin yliopistot sekä Karelia-ammattikorkeakoulu ja Oulun ammattikorkeakoulu. Vastuukorkeakoulutoiminnan tarkoituksena on sujuvoittaa ulkomaalaistaustaisten korkeakoulutettujen osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (AHOT). (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c, 15.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö tiedotti elokuussa 2017, että opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen on myöntänyt 5,5 miljoonaa euroa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja opiskelijoiden koulutuspolkujen kehittämiseen ja integroitumista edistäviin toimiin. Avustusta sai 27 eri hanketta, joista vastaavat kunnat, kaupungit, oppilaitokset, korkeakoulut ja järjestöt. Avustuksilla toimeenpannaan hallituksen keväällä 2016 hyväksymää, kotoutumista koskevaa toimintasuunnitelmaa, jonka tavoitteena on koulutuspolkujen joustavoittaminen ja yksilöllistäminen. Korkeakoulujen hankkeissa edistetään ja nopeutetaan maahanmuuttajien koulutuspolkuja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b.)

Yhtenä avustuksen saajana oli Metropolia Ammattikorkeakoulun päävastuulla oleva Valmentavasta Valmiiksi -hanke, jonka tavoitteena on kehittää maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta. Hankkeen saama avustus oli 750 000 euroa, mikä oli suurin yksittäinen rahoitus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b.) Hankkeen tavoitteena on, että yhä useampi maahanmuuttaja löytää tietoa valmentavista koulutuksista, koulutusten haku toteutuu yhteisesti sovittujen hakuperiaatteiden mukaisesti ja yhä useampi pääsee koulutuksen avulla jatkamaan opintojaan korkeakoulussa. Tavoitteena on myös valmentavien koulutusten kansallisen tarjonnan, käytäntöjen ja saatavuuden parantaminen ja yhdenmukaistaminen. Lisäksi korkeakoulujen toimintakulttuurin tulee edistää maahanmuuttajien osallisuutta ja integraatiota. Osatoteuttajia hankkeessa ovat Haaga-Helia, Karelia-ammattikorkeakoulu, Laurea Ammattikorkeakoulu sekä Kaakkois-Suomen, Lahden, Oulun, Saimaan ja Turun ammattikorkeakoulut. Hankeaika on elokuusta 2017 vuoden 2019 loppuun. (Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu 2017.)

4.2 Toteutukset

Aloitusvuonna 2010 ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta järjestettiin seitsemässä ammattikorkeakoulussa. Opiskelijoita oli yhteensä 132. Koulutusta on järjestetty myöhemmin pääkaupunkiseudulla, muissa suurissa kaupungeissa ja Itä-Suomessa, mutta koulutuksen määrä ei ole vastannut sen kysyntää. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 49, 51.)

Metropolia Ammattikorkeakoulu oli ensimmäisten ammattikorkeakoulujen joukossa järjestämässä maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta vuonna 2010. Koulutuksen laajuus oli 9 opintopistettä ja se sisälsi sekä lähiopetusta että verkko-opintoja. Koulutus oli suunniteltu siten, että opiskelijat saisivat realistisen kuvan ammattikorkeakouluopiskelusta ja opinnot olisi mahdollista suorittaa työn ohessa. Tarkoitus oli myös tutustuttaa opiskelijat sosiaalialaan. (Komppa, Strandén-Mahlamäki & Bergström 2010, 1–2.) Lukuvuoden 2010–2011 aikana Metropolia Ammattikorkeakoulussa ja Hämeen ammattikorkeakoulussa järjestettiin myös 25–30 opintopisteen toteutukset. Koulutukset kestivät viidestä kuuteen kuukautta ja sisälsivät kaikille yhteisiä opintoja, eriytyviä ja alakohtaisia opintoja. (Parkkonen, Metsänen, Wernick, Linkola & Nenonen-Andersson 2011, 25.)

Myös Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa (nykyinen XAMK eli Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu) järjestettiin ensimmäinen maahanmuuttajia korkeakouluopintoihin valmentava koulutus vuonna 2010. Vuoteen 2013 mennessä toteutuksia oli ollut kolme, jotka kaikki järjestettiin Kotkassa. Koulutusten laajuus oli 20 opintopistettä ja kesto noin kolme kuukautta. Opiskelijoita oli yhteensä 58. (Kirvesniemi 2013, 5,11.)

Lukuvuonna 2017–2018 ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta järjestää esimerkiksi Metropolia Ammattikorkeakoulu, joka tarjoaa valmentavaa koulutusta media- ja kulttuurialalla, sosiaali- ja terveystieteiden alalla sekä tekniikan alalla. Kielitaidon lähtötasovaatimus on eurooppalainen kielitaitotaso B1.1 ja suositeltavaa on, että hakijalla on yleinen korkeakouluopintoihin vaadittava hakukelpoisuus. (Metropolia Ammattikorkeakoulu. Muut koulutukset. Valmentava kou-

lutus maahanmuuttajille 2017.) Alkio-opisto järjestää syys- ja kevätlukukaudella 2017–2018 yhden lukukauden mittaiset toteutukset. Kielitaidon osalta vaaditaan sujuvaa suomen kielen ymmärtämistä. (Alkio-opisto. Opintolinjat 2017.)

Opin portailla Satakunnassa -hanke järjesti syksyllä 2017 kolmannen korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen. Koulutus toteutettiin Diakonia-ammattikorkeakoulussa Porissa 28.8.–5.10. Toteutus oli tiivis kuuden viikon kokonaisuus, jossa pääpaino oli oppitunneilla annettavassa kieliopetuksessa ja yhteiskunnallisten aiheiden käsittelyssä. Lähiopetusta oli kolmena iltapäivänä viikossa yhteensä 10,5 tuntia. Kotitehtäviä ei juuri tullut. Opiskelussa käytettiin verkkoympäristö Moodlea. (Anu Halonen, henkilökohtainen tiedonanto 21.9.2017.) Hankkeen neljänteen valmentavaan koulutukseen on alkanut opiskelijahaku lokakuussa 2017. Koulutus järjestetään 22.1.–27.2.2018 ja sen toteuttaa toisen kerran Sataedu Raumalla. Koulutukseen kuuluu kuusi lähiopetustuntia viikossa ja saman verran itsenäistä työskentelyä. Koulutus edellyttää B-tason suomen kielen taitoa. (Annika Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 23.10.2017.)

4.3 Koulutusten tavoitteet ja sisältö

Metropolia Ammattikorkeakoulun maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavien koulutusten tavoitteena oli antaa opiskelijoille valmiuksia ammattikorkeakouluopiskeluun sekä arvioida ja päivittää heidän aiempaa osaamistaan. Valmentavan koulutuksen avulla pyrittiin myös parantamaan opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä tutkinto-opiskelijaksi. Opintojen sisällössä painotettiin suomen kielen, opiskelu- ja vuorovaikutustaitojen, tietotekniikan sekä eri opintoalojen vaatimien tietojen ja taitojen vahvistamista. Myös opiskelijoiden itseohjautuvuutta ja vastuuta omasta oppimisesta korostettiin. Valmentavia koulutuksia järjestettiin eri koulutusohjelmien yhteistoteutuksena tai erillisinä alakohtaisina toteutuksina. (Parkkonen ym. 2011, 25, 27.)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun valmentavien opintojen tavoitteena oli vastaavasti vahvistaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden valmiuksia

opiskella suomenkielisissä koulutusohjelmissa, sekä esitellä ammattikorkeakoulun tarjontaa. Yhtenä tavoitteena oli opiskelijoiden sitouttaminen nimenomaan Kymenlaakson ammattikorkeakouluun. Valmentavan koulutuksen opintojaksot olivat suomen kieli, oppimisprosessia tukevat opinnot, tietotekniikan perusteet, oma motivoituminen ja hyvinvointi sekä valinnaiset opinnot. Valinnaiset opinnot koostuivat muun muassa ammattikorkeakoulun lukujärjestyksen mukaisten opintojen seuraamisesta. Valmentavien opintojen kouluttajina toimivat ammattikorkeakoulun eri lehtorit, muut kouluttajat ja työntekijät omien osaamistensa mukaan. (Kirvesniemi 2013, 4–9.)

Sekä Metropolia Ammattikorkeakoulun että Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun koulutuksissa huomioitiin opintojen vaatima itsenäinen, oma-aloitteinen opiskelutapa, mikä on monelle toisesta kulttuurista tulevalle maahanmuuttajalle uutta. Uuden opiskelutavan omaksuminen vaati opiskelijoiden yksilö- ja ryhmäohjausta. Opiskelijoiden heterogeenisyys vaati koulutusten sisällön eriyttämistä, jotta opetus palveli kaikkia opiskelijoita. Eriyttäminen vaati opettajalta aikaa ja lisätyötä sekä opetussuunnitelmalta joustavuutta. (Parkkonen ym. 2011, 30–31.) Myös monipuoliset opetusmenetelmät harjoittivat opiskelijoita ammattikorkeakouluopintoihin. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun toteutuksissa oli perinteisen luento-opetuksen lisäksi pari- ja pienryhmätyöskentelyä, verkko-opiskelua, yksilöllistä etenemistä tietotekniikan opinnoissa sekä oppimispäiväkirjan kirjoittamista koko opintojen ajan. Oppimispäiväkirjassa kirjallisen työskentelyn lisäksi opiskelijan piti kiinnittää huomioita omaan oppimiseensa, motivaatioonsa ja oppimistyyliinsä. (Kirvesniemi 2013, 14.)

Ammattikorkeakouluopintoihin valmentavasta koulutuksesta hyötyy sellainen maahanmuuttaja, jonka kotoutumisprosessi on loppuvaiheessa tai hän on jo kotoutunut. Riittävästi kotoutuneena pidetään maahanmuuttajaa, jonka arjen ongelmat on pääosin ratkaistu, hänellä ovat perustiedot uudesta kotimaasta ja yhteiskunnasta ja hänen kielitaitonsa on riittävä ammatillisiin opintoihin. Kotoutumiseen vaikuttavat useat tekijät, kuten maahanmuuton syy, henkilön motivaatio, asenne ja pyrkimykset. Kotoutumisprosessi on yksilöllinen, mutta keskimääräinen kotoutumisaika on noin kolme vuotta. (Parkkonen ym. 2011, 25.)

Opiskelijavalintaan on syytä kiinnittää huomioita myös muilta osin. Valmentaviin koulutuksiin hakeneilta on vaadittu riittävää suomen kielen taitoa, yleensä eurooppalaisen kielitaitotason B1-tasoa. Tämä mahdollistaa pitemmälle etenevät suomen kielen opinnot, joilla valmennetaan ammattikorkeakouluopintoihin. Opiskelu ammattikorkeakoulussa painottuu ammattialan teksteihin ja kirjoittamiseen, jolloin valmentavissa opinnoissa olisi hyvä harjoitella tekstin tuottamista perinteisen kielenhuollon lisäksi. Tärkeää on myös tiedon hankinta, jäsenitys ja jakaminen, suulliset esitykset, muu viestintä ja oman oppimisen reflektointi. (Parkkonen ym. 2011, 26, 28.) Opiskelijavalinnassa on korostettu myös hakukelpoisuutta ammattikorkeakouluun ja motivaatiota tutkinto-opiskeluun. Toisaalta valmentavat opinnot ovat voineet olla myös mahdollisuus tarkastella omia opiskelutaitoja, voimavaroja ja tulevaisuuden suunnitelmia, jolloin ammattikorkeakouluopinnot eivät ehkä olekaan osoittautuneet oikeaksi vaihtoehdoksi. (Kirvesniemi 2013, 6.)

4.4 Opiskelijoiden kokemuksia valmentavista koulutuksista

Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden mukaan valmentavat opinnot opettivat paljon uutta, vaikkei aina sellaista, mitä opiskelija etukäteen odotti. Kielitaidon kehittymisen lisäksi opiskelijat mainitsivat oppineensa oma-aloitteisuutta, tiedonhakua, vuorovaikutustaitoja ja itsetuntemusta omista vahvuuksistaan. Opiskeluryhmän antama vertaistuki oli tärkeää. Osallistuminen valmentaviin opintoihin vahvisti halua hakea ammattikorkeakouluopintoihin, joskus tosin toiselle alalle, kuin mitä opiskelija oli alun perin suunnitellut. (Leipakka, Makuya, Alexandrova & Martinonyte 2011, 36–40.)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu teki toteutuksista opiskelijakyselyn. Opiskelijat olivat tyytyväisiä kouluttajiin ja pääosin tyytyväisiä myös opetusmenetelmiin. Opiskelijoiden mielestä koulutusten taso vaihteli, samoin sisältö odotuksiin verrattuna. Opiskelijat olivat saaneet tietoa opintojen sisällöstä koulutusesitteestä, hakuvaiheessa haastattelussa sekä vielä valmentavien opintojen alkaessa. Kuitenkin ensimmäisenä toteutusvuonna osa opiskelijoista oli sitä mieltä, että sisältö vastasi odotuksia huonosti. (Kirvesniemi 2013, 14–15, 17, 20.)

Reflektointi on olennainen osa ammattikorkeakouluopiskelua. Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa opiskelijoita pyydettiin pohtimaan koulutuksen alussa omia oppimistavoitteitaan sekä niihin pääsemiseksi tarvittavia konkreettisia toimia. Myös mahdolliset uhat ja esteet piti kartoittaa. Lopuksi heitä pyydettiin arvioimaan, saavuttivatko he tavoitteensa. Suurin osa vastaajista koki saavuttaneensa tavoitteensa hyvin. (Kirvesniemi 2013, 21–22.)

Avoimeen palautteeseen opiskelijat laittoivat ehdotuksen suomen kielen opetuksen lisäämisestä. Kehitysideana toivottiin myös valintakokeeseen valmistautumista ja aiempien vuosien pääsykokeisiin tutustumista, mikä kertoo motivaatiosta päästä tutkinto-opiskelijaksi. Kuten Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijat, myös Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijat kokivat kielitaitonsa ja tietotekniikkataitojensa vahvistuneen sekä itseluottamuksensa ja reflektiokykynsä kehittyneen. Kiitosta saivat myös oppituntien seuraaminen ja oppimispäiväkirjan kirjoittaminen, vaikka nekin saivat yksittäistä kriittistä palautetta. Tarpeettomana ensimmäisen toteutuksen opiskelijat pitivät hyvinvointiin liittyviä opintoja ja huonona liian vähäistä lähiopiskelua. (Kirvesniemi 2013, 24–25.)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun valmentavan koulutuksen sisältöä muutettiin opiskelijoiden antaman palautteen mukaan siten, että ensimmäisen toteutuksen hyvinvoinnin oppitunnit jätettiin pois. Lähiopetustunteja muokattiin siten, että lähiopetus jaettiin joka arkipäivälle, jolloin aamupäivisin oli lähiopetusta ja iltapäivä oli varattu itsenäiseen työskentelyyn joko koulun tiloissa tai kotona. Tulevissa toteutuksissa oli tarkoitus jatkaa suomen kielen opintojen painottamista ja myös verkko-opintoja päivittäisen lähiopetuksen rinnalla. Valmentavan koulutuksen opintojaksot pyrittiin jatkossa laajentamaan viiden opintopisteen laajuisiksi, jotta tutkinto-opiskelijoiksi hyväksytyt voisivat hakea niiden perusteella korvaavuutta suorittamalleen opintojaksolle. (Kirvesniemi 2013, 28.)

Haasteena Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa koettiin valmentavien opintojen markkinoinnin onnistumisen ja opiskelijavalinnan eli miten löytää hakijoista sopivimmat ja motivoituneimmat. Koulutuksia markkinoitiin lehti-ilmoituksella ja maahanmuuttajien kanssa työskentelevien tahojen ja verkostojen kautta eli alueen ammattiopistolle, työ- ja elinkeinotoimistolle sekä yhdelle hankkeelle. Moni

oli saanut tiedon koulutuksesta myös ystävän tai sukulaisen kautta. Koulutuksen vaikuttavuuden arvio oli, että 1–2 valmentavan koulutuksen suorittanutta opiskelijaa oli valittu tutkinto-opiskelijaksi hakukausittain. (Kirvesniemi 2013, 26, 28.)

4.5 Valmentavan koulutuksen valtakunnallinen arviointi ja kehitystarpeet

Maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta ei ole vielä laajamittaisesti ja keskitetysti arvioitu. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteuttaa vuosina 2016–2019 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta useita koulutukseen liittyviä arviointihankkeita. Yksi niistä on kansainvälinen vertailuhanke maahanmuuttajien integroitumisesta suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja yhteiskuntaan. Tähän arviointiin sisältyy myös ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen vaikutus tutkinto-opiskelijaksi pääsyyn. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2016, 7, 11; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c, 47.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2016a, 26, 28) julkaisemassa raportissa Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset esitetään lukuisia toimenpide-ehdotuksia valmentavaan koulutuksen arviointiin ja kehittämiseen liittyen: valmentavan koulutuksen vaikutusta tutkinto-opiskelijaksi pääsyyn on selvitettävä ja erityisesti korkeakouluopintoihin etenevän esteisiin on kiinnitettävä huomiota. Määriteltyjen ongelmakohtien perusteella on tarkoitus luoda valmentavien opintojen suositukset korkeakouluille. On varmistettava, että valmentavaa koulutusta on tarjolla riittävästi ja kattavasti eri aloilla. Valmentavan koulutuksen kieliopinnot on lisättävä siten, että niillä mahdollistetaan opiskelijan kielitaitotason kehittyminen ainakin eurooppalaiselle kielitaitotasolle B2.2 (itsenäisen kielenkäyttäjän taitotaso). Tämä kielitaitotaso mahdollistaisi opiskelun tutkintotavoitteisessa koulutuksessa. Raportissa painotetaan, että valmentavan koulutuksen laajuuden on oltava sellainen, että se tosiasiallisesti edistää opiskelijoiden pääsyä korkeakouluun.

Vuoden 2017 vastaavassa loppuraportissa todetaan, että korkeakoulujen opiskelijavalinnat eivät tue maahanmuuttajataustaisten henkilöiden valituksi tulemistä. Korkeakouluissa on mahdollisuus järjestää erillisvalintoja, mutta tätä mahdollisuutta käytetään harvoin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017c, 35.) Erillisvalintojen esteenä on väitetty olevan ”pohjoismainen vahva erottelemattomuuden kulttuuri”, joka hankaloittaa positiivisen erityiskohtelun soveltamista maahanmuuttajiin. Lisäksi vallalla on usko koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseen siten, että jokaisella on tasavertainen mahdollisuus koulutukseen, vaikka näin ei todellisuudessa olisikaan. (Isoaho 2012, 35–36.) Opetus- ja kulttuuriministeriön (2017c, 35) toimenpide-ehdotuksena onkin, että maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden koulutuspolkuja ja valmentavia opintoja kehitetään, osin yhteistyössä vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa.

5 MAAHANMUUTTAJIEN KORKEAKOULUOPINNOT RUOTSISSA

5.1 Maahanmuuton taustaa

Ruotsilla on pitkä maahanmuuton historia, tilastotietoja on jo 1870-luvulta. Maahanmuutto Ruotsiin alkoi lisääntyä toisen maailmansodan aikana, jolloin Ruotsiin muutti pakolaisia varsinkin Saksasta, Pohjoismaista ja Baltiasta. 1950–1960-luvuilla maahanmuutto oli pääosin työperäistä ja muuttajat tulivat erityisesti Suomesta, mutta myös muualta Pohjoismaista, Etelä-Euroopasta ja Turkista. Vuoden 1967 maahanmuuttosäännösten myötä työperäinen maahanmuutto Pohjoismaiden ulkopuolelta vaikeutui. Tästä johtuen pohjoismaalaisten, erityisesti suomalaisten, osuus maahanmuuttajista kasvoi ollen vuosina 1968–1975 noin 43 % kaikista maahanmuuttajista. Jugoslaviaalaisten osuus oli tuolloin 11 %, joten entisen Jugoslavian alueen väestön muutolla Ruotsiin on myös pitkä historia. (Statistiska centralbyrån. Hitta statistik. Sverige i siffror. Människorna i Sverige. In- och utvandring 2017, Universitetskanslersämbetet 2016, 85.)

Työperäisen maahanmuuton vähennyttyä Pohjoismaiden ulkopuolelta 1970-luvun puolivälissä, kasvoi Euroopan ulkopuolisista maista pakolaisuuden ja perheen yhdistämisen perusteella tapahtuva maahanmuutto. Maahanmuuttoa tapahtui erityisesti maailman kriisialueilta, kuten Iranista, Irakista, Libanonista, Syyriasta, Turkista ja Eritreasta. 1990-luvulla kasvoi maahanmuutto entisen Jugoslavian ja nykyisen Bosnia-Herzegovinan alueilta. 2000-luvulla maahanmuutto lisääntyi entisen Neuvostoliiton ja Afrikan maista, myöhemmin Somaliasta ja Syyriasta. (Universitetskanslersämbetet 2016, 85–86.) Vuonna 2015 myös Ruotsiin saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, 162 877 henkilöä (Migrationsverket. Om Migrationsverket. Statistik 2017). Turvapaikanhakijat joutuivat odottamaan turvapaikkapäätöstä pitkään, eivätkä he näy väestötilastoissa, ennen kuin ovat saaneet myönteisen turvapaikkapäätöksen (Statistiska centralbyrån. Hitta statistik. Sverige i siffror. Människorna i Sverige. In- och utvandring 2017).

Vuonna 2015 Ruotsissa asui vajaa 10 miljoonaa ihmistä, joista 1,7 miljoonaa oli ulkomailla syntyneitä eli ensimmäisen polven maahanmuuttajia. Tämä on noin 17 % koko väestöstä. Suurimman ryhmän muodostivat suomalaiset, joita oli noin 157 000. Seuraavaksi ovat irakilaiset (noin 132 000) ja syyrialaiset (noin 98 000). Ensimmäisen polven maahanmuuttajien väestörakenne painottuu kantaväestöä enemmän ikäryhmään 25–44. (Statistiska centralbyrån. Hitta statistik. Artiklar 2016).

5.2 Tutkimustietoa korkeakouluopinnoista

Statistiska centralbyrå (SCB) on tehnyt Universitetskanslersämbeten (UKÄ) toimeksiannosta laajan tutkimuksen maahanmuuttajataustaisten korkeakouluopinnoista lukuvuodesta 2005–2006 lukuvuoteen 2014–2015, pääpainon ollessa viimeisimmässä lukuvuodessa (Universitetskanslersämbetet 2016, 1, 85). Ulkomaalaistaustaiseksi tutkimuksessa määritellään henkilö, joka on syntynyt ulkomailla (ensimmäisen polven maahanmuuttaja) tai joka on syntynyt Ruotsissa, mutta jonka molemmat vanhemmat ovat ulkomailla syntyneitä (toisen polven maahanmuuttaja). Tutkimuksessa ei ole huomioitu kansainvälisiä vaihtoopiskelijoita. (Universitetskanslersämbetet 2016, 1,5.)

Vuonna 2007 voimaan tullut koulutus- ja tutkintorakenne jakaa ruotsalaisen korkeakoulutuksen kolmeen tasoon: perustason korkeakoulu- ja kandidaatintutkintoon, jatkotason maisteri- ja mastertutkintoon sekä tutkijatason lisensiaatti- ja tohtoritutkintoon. Tutkintoalat on jaettu kolmeen luokkaan: yleisten, luovien ja ammatillisten alojen tutkinnot. Lukuvuosi vastaa 60 opintopistettä. (Universitetskanslersämbetet 2016, 86.) Ruotsalainen korkeakoulujärjestelmä näyttää olevan melko samankaltainen suomalaisen järjestelmään verrattuna. Myös lukuvuosi opintopisteinä on yhtä paljon.

Ulkomaalaistaustaiset ovat heterogeeninen ryhmä. Maahanmuuttajan tilanne uudessa kotimaassa riippuu esimerkiksi mistä maasta ja minkä ikäisenä hän on muuttanut sekä kuinka kauan hän on oleskellut Ruotsissa. (Universitetskanslersämbeten 2016, 5.) Tutkimuksessa jaoteltiin osa tiedoista sen mukaan, olivatko

opiskelijat muuttaneet Ruotsiin alle kuusivuotiaina vai yli seitsemänvuotiaina. Korkeakouluopintojen aloittamiseen vaikuttavat edellä mainittujen lisäksi vanhempien koulutustaso ja kulttuuritausta eli taipumus opiskella lähtömaassa (Universitetskanslersämbetet 2016, 16).

Tutkimuksen mukaan lukuvuonna 2014–2015 ensimmäistä korkeakoulututkintoaan aloittavista opiskelijoista 20 % oli ulkomaalaistaustaisia. Tämä on 13 100 opiskelijaa. Vuotta aiemmin osuus oli 19 % ja kymmenen vuotta aiemmin osuus oli 16 %. Toisen polven maahanmuuttajia ulkomaalaistaustaisista opiskelijoista oli 9 %. Heidän osuutensa on kasvanut kymmenen vuoden aikana suhteellisesti eniten. Aloittaneista korkeakouluopiskelijoista 42 % oli taustaltaan aasialaisia ja 40 % eurooppalaisia. Kymmenessä vuodessa aasialaisten osuus on kasvanut ja vastaavasti eurooppalaisten osuus vähentynyt. Aloittaneista opiskelijoista eniten oli irakilastaustaisia. Toisen polven maahanmuuttajien osalta suurimmat ryhmät olivat taustaltaan bosnia-herzegovinalaiset, irakilaiset ja jugoslaviaiset. (Universitetskanslersämbetet 2016,1, 8, 10–11.) Edellä mainitut kansallisuusryhmät ovat juuri ne, joiden maahanmuutto Ruotsiin oli suurta 1990-luvun loppupuolella.

Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden suosituimmat koulutusalat olivat lääketiede, hammaslääketiede, hoito- ja huolenpitoalat. Apteekkialan, suuhygienistin ja hammaslääkärien koulutuksissa yli puolet aloittaneista oli ulkomaalaistaustaisia. Vähiten suosittuja olivat luovan alan tutkinnot. (Universitetskanslersämbetet 2016, 14.)

Maahanmuuton pitkä historia ja maahanmuuttajataustaisten suuri määrä näkyy ruotsalaisissa korkeakouluopiskelijoissa, joista jo viidennes on maahanmuuttajataustaisia. Toisen polven maahanmuuttajien suhteellisen osuuden kasvu viimeisen kymmenen vuoden aikana on mielenkiintoista. Kotoutuminen ja kielen oppiminen tapahtuu toisen polven maahanmuuttajalla luultavasti ensimmäisen polven maahanmuuttajaa helpommin, mikä sujuvoittaa koulutuspolkua ja vähentää eriarvoisuutta ruotsalaista syntyperää olevien kanssa.

Ruotsi on Suomea edellä maahanmuutossa, joten on luonnollista, että se on sitä myös ulkomaalaistaustaisten osallistumisessa korkeakouluopintoihin. Ilmeisesti ulkomaalaistaustaisten korkeakouluopinnot ovat luonnollinen jatkumo peruskoulutukselle, sillä missään ei ollut tietoa, että Ruotsissa olisi erillistä korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta maahanmuuttajille. Olisikin mielenkiintoista tutkia, mitä ruotsalaisessa koulutusjärjestelmässä tehdään toisin, jotta maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ohjautuvat korkeakouluopintoihin vai riittääkö yleinen yhteiskunnan monikulttuurisuus tukemaan heitä? Vaikutusta on myös, miten maahanmuuttajia kotoutetaan ruotsalaiseen yhteiskuntaan.

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmä ja kohderyhmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä oli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on kuvata jotakin ilmiötä tai tapahtumaa tai ymmärtää tiettyä toimintaa. Tällöin tutkimuksen kannalta on tärkeää, että tietoa kerätään henkilöiltä, joilla on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Laadullisessa tutkimuksessa yleisimmin käytetyt aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilainen kirjallinen aineisto (Metsämuuronen 2008, 37; Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Aineistonkeruun menetelmää valittaessa tulee huomioida menetelmän tehokkuus, taloudellisuus, tarkkuus ja luotettavuus (Hirsjärvi & Hurme 2010, 34).

Opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmänä oli Opin portailla Satakunnassa -hankkeen Sataedun ryhmä, joka kokoontui Raumalla 15.8.–21.12.2016. Ryhmän nimi oli Rauman rappuset. Koulutukseen kuului 35 lähiopetuskertaa, yhteensä 105 tuntia. Lähiopetusta oli maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 14.00–17.00. Lisäksi koulutukseen katsottiin kuuluvan kuusi tuntia viikossa omaa työskentelyä. (Mäki 2017.) Koulutuksen tuntimääräksi tuli yhteensä 315 tuntia, mikä jaettuna opintopisteen tuntimäärällä olisi tehnyt koulutuksen laajuudeksi noin 11,5 opintopistettä. Koulutus oli opiskelijoille maksutonta. Koulutus ei ollut täysipäiväistä, jolloin se ei oikeuttanut opintososiaaliin etuihin, kuten esimerkiksi opintotukeen. Ryhmällä oli kaksi kouluttajaa.

Opinnoissa oli mukana 21 opiskelijaa, joista vain kolme suoritti opinnot hyväksytysti eli oli mukana koko opintojen ajan ja teki kaikki annetut tehtävät. Moni opinnot aloittanut keskeytti opinnot joko ilmoittamalla siitä Sataeduun tai vain jäämällä pois, eikä tällöin kaikkien keskeyttämissyitä tiedetä. Ennen keskeyttämistään opiskelijat olivat paljon poissa lähiopetuksesta, eivätkä juuri tehneet verkkotehtäviä. Koska koulutuksen edetessä alkoi ilmetä ryhmän olevan hyvin heterogeenisen, ei tutkimuksen kannalta ollut mielekästä valita opiskelijoista otosta. Tarkoituksenmukaisinta oli valita sellainen aineistonkeruumenetelmä,

joka mahdollisti tehokkaalla, taloudellisella ja luotettavalla tavalla koko opiskelijaryhmän valinnan perusjoukoksi. Tällöin kyse on kokonaistutkimuksesta (Heikkilä 2014, 31). Lisäksi piti varautua poistumaan eli katoon, mikä tarkoittaa, etteivät kaikki tutkittavat halua osallistua tutkimukseen. Tulosten analysoinnissa pitää muistaa, että vastaamattomuus aiheuttaa aina harhaa tuloksiin, koska vastaamatta jättäneiden vastaukset olisivat varmasti olleet joiltakin osin erilaisia kuin vastanneiden. (Heikkilä 2014, 41–42.)

6.2 Aineistonkeruumenetelmät

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät olivat kysely, haastattelu, havainnointi ja kirjallinen aineisto. Kysely toteutui lomakekyselynä opiskelijoille ja haastattelu parihaastatteluna ryhmän kouluttajille. Havainnointia tein toimiessani ryhmän opiskelijamentorina, jolloin osallistuin ryhmän lähiopetukseen miltei viikottain. Kirjallinen aineisto oli toisen kouluttajan laatima yhteenveto koulutukseen osallistuneiden kurssisuorituksista. Aineistonkeruumenetelmillä haettiin sekä vastauksia tutkimuskysymyksiin, että pyrittiin päätelemään millainen valmentava koulutus palvelisi opiskelijoita parhaiten.

Opiskelijoille sopivin aineistonkeruumenetelmä oli webropolilla toteutettu kysely. Kyselylomaketta käytetään usein sen helppouden vuoksi, vaikkakaan kyselylomakkeen käyttö ei ole ongelmaton (Hirsjärvi & Hurme 2010, 35, 37). Lomakekyselyä puolsivat monet asiat: sopiva perusjoukon määrä (21 henkilöä), opiskelijoiden tavoitettavuus sähköpostilla opintojen päätyttyä, opiskelijoiden riittävä kielitaito kyselyyn vastaamiseen itsenäisesti, saadun aineiston analysointimahdollisuudet webropolin avulla, aineiston helppo ja luotettava säilytettävyyys sähköisessä muodossa koko hankkeen ajan sekä aineiston mahdollinen jatko-hyödynnettävyys. Jatko-hyödyntämisen kannalta oli myös tärkeää, että vastaukset säilyivät juuri sellaisessa muodossa kuin vastaajat olivat niihin vastanneet.

Kysely mielletään usein määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi. Kuitenkin sen käyttö on aineistonkeruussa perusteltua ja sille on oma käyttötarkoituksensa. (Valli 2015, 84.) Kysely laadullisen tutkimuksen aineistonkeruume-

netelmänä on lähellä strukturoitua lomakehaastattelua, jossa ovat valmiit kysymykset ja niiden järjestys on kaikille vastaajille sama (Hirsjärvi & Hurme 2010, 44; Metsämuuronen 2008, 40). Kyselyn ja haastattelun erosta on useita mielipiteitä, mutta menetelmien jyrkkä erottelu ei liene tarpeen. Esimerkiksi Eskola (1975) määrittelee kyselyn tavaksi, jossa vastaajat täyttävät itse kyselylomakkeen joko valvotussa ryhmätilanteessa tai kotonaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Tällöin erona on tutkijan läsnäolo aineistonkeruutilanteessa tai aineistonkeruun suorittaminen joko yksittäin tai suuremmalle joukolle yhtäaikaaisesti (Valli 2015, 85).

Valitulla aineistonkeruumenetelmällä on tarkoitus kerätä tutkimuskysymysten kannalta olennaista tietoa. Näin ollen kysymysten laatimisessa ja muotoilemisessa pitää olla tarkka, sillä kysymysten pitää olla yksiselitteisiä, eivätkä ne saa johdatella vastaajaa. Vastausten analysointia on hyvä miettiä jo kysymysten laadintavaiheessa. Usein kyselylomakkeen alkuun laitetaan vastaajan taustakysymykset, jotka ovat selittäviä muuttujia (ikä, sukupuoli jne). Tämän jälkeen tulevat helpot kysymykset, sitten arat tai vaativammat kysymykset, minkä jälkeen lopuksi tulevat niin sanotut jäähdyttelyvaiheen kysymykset eli muutama helppo kysymys. Toinen vaihtoehto taustakysymyksille on kyselyn loppu, jolloin niihin on helppo vastata, vaikka motivaatio tai jaksaminen olisikin jo vähissä. (Heikkilä 2014, 45–47; Valli 2015, 85–88, 90.) Kyselylomake on hyvä testata ennen varsinaista aineistonkeruuta, sillä lomakkeen toimivuudella on merkitystä tulosten luotettavuuteen ja raportointiin (Heikkilä 2014, 58; Valli & Perkkilä 2015, 114).

Huomioin edellä mainitut asiat omassa kyselyssäni (liite 1). Halusin verkko-kyselylomakkeesta selkeän ja yksinkertaisen myös ulkoasultaan, vaikka ohjelma olisi mahdollistanut visuaalisemmankin version. Kysymysten tuli olla mahdollisimman selkokielisiä, koska kohderyhmänä olivat maahanmuuttajat. Olin kuitenkin syksyn 2016 aikana havainnut opiskelijoiden kielitaidon niin hyväksi, että luotin heidän pystyvän vastaamaan kyselyyn itsenäisesti. Olin myös varautunut tekemään koulutuksen lopettaneille kyselyn puhelimitse, mikäli vastaajien kielitaito ei olisi ollut riittävä. Puhelinhaastattelu aineistonkeruutapana on melko aikaa vievä ja työläs sekä tutkijalle että vastaajalle. Kuitenkin sen etuna on kysymysten tarkennus, mikäli vastaajalla on vaikeuksia ymmärtää niitä sekä tut-

kimuksen luotettavuuden paraneminen, kun vastauksia saadaan varmemmin. (Valli 2015, 93.)

Kyselylomakkeessa voidaan kysyä asioita usealla eri tavalla kysymyksestä ja vastauksen analysoinnista riippuen (Heikkilä 2014, 45; Valli 2015, 98). Pidän parhaana ratkaisuna kysyä taustakysymykset lomakkeen alussa. Pohdin kysymysten rakennetta ja vastausten analysointia jo niiden luontivaiheessa, minkä vuoksi pyrin tekemään strukturoituja kysymyksiä aina kun mahdollista. Strukturoidut kysymykset helpottavat vastausten analysointia, mutta haasteena on, että kysymysten laadintavaiheessa pitää osata ennakoida vastauksia. Vastausvaihtoehtoihin onkin hyvä lisätä vaihtoehto ”muu, mikä?”, jolla varmistetaan kaikille sopiva vastausvaihtoehto. (Heikkilä 2014, 49–50; Valli 2015, 106.)

Joissakin strukturoiduissa kysymyksissä vastaaja pystyi valitsemaan vain yhden vaihtoehdon, osassa saattoi valita useita. Osan kysymyksistä tein järjestysasteikoilla. Laitoin järjestysasteikolle vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Se ei aina ole tarpeen, sillä vastaaja voi jättää sen tyhjäksi, jos hänellä ei ole mielipidettä (Valli 2015, 98). Pidän kuitenkin vastaajan kannalta mielekkäämpänä vastata jotakin, kuin hypätä kysymysten yli, näin ehkä vastaajan tarkkaavaisuus pysyy parempana. Osan kysymyksistä jätin avoimiksi. Avoimet kysymykset palvelevat hyvin mielipiteiden ilmaisemista ja voivat tuoda esiin hyviä ideoita, vaikka niiden analysointi onkin aikaa vievää. Hyvä tapa analysoida vastauksia on laadullinen tarkastelu teemoittain. (Heikkilä 2014, 47–48; Valli 2015, 106.)

Kysely jakautui rakenteeltaan neljään osaan. Ensimmäisen osan muodostivat taustakysymykset. Toisessa osassa arvioitiin opintojen toteutusta. Kolmannessa osassa vastaajat arvioivat omaa työskentelyään ja korkeakouluvalmiuksiensa kehittymistä. Mikäli opinnot olivat kestäneet vain vähän aikaa (muutaman viikon), ohjeistettiin vastaajaa siirtymään toisesta osasta neljanteen osaan eli kahteen viimeiseen kysymykseen, jotka koskivat opintojen keskeytymistä.

Haastatteluun pätee sama kuin muuhunkin aineistonkeruuseen eli tarkoituksena on kerätä sellaista aineistoa, jonka perusteella voidaan luotettavasti tehdä tutkittavaa asiaa koskevia päätelmiä. Haastattelumenetelmiä on monia perustuen

haastattelun pohjana olevan kyselyn ja tutkimuksen toteutuksen strukturoinnin asteeseen, kuten esimerkiksi lomake-, teema- tai syvähaastattelu. Teemahaastattelu on menetelmänä puolistrukturoitu. Siinä edetään keskeisten, etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–75.) Teemahaastattelussa haastattelurunkoa suunniteltaessa ei laadita tarkkoja kysymyksiä vaan suunnitellaan teemaluettelo. Haastattelutilanteessa teemaluettelo toimii haastattelijan muistilistana ja teema-alueet tarkennetaan kysymyksillä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 66.)

Haastattelumenetelmien lisäksi on monia eri käytännön tapoja toteuttaa haastattelu. Tavallisin tapa on yksilöhaastattelu, mutta vaihtoehtona on myös paritai ryhmähaastattelu. Usean henkilön samanaikaisessa haastattelussa haastattelijan vastuulla on pitää keskustelu valituissa aiheissa ja huolehtia, että kaikilla osallistujilla on mahdollisuus osallistua tasapuolisesti haastatteluun. Ryhmähaastatteluilla saadaan nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta, mikä on etu yksilöhaastatteluihin nähden. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 61, 63.)

Haastattelun suurin etu on joustavuus, sillä haastattelijalla on haastattelutilanteessa mahdollisuus toistaa kysymys, täsmentää sitä, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Koska haastattelussa pyritään saamaan mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta asiasta, on perusteltua antaa haastattelun aiheet tai kysymykset haastateltaville etukäteen. Tällöin he voivat valmistautua haastatteluun tutustumalla aiheeseen, teemoihin tai kysymyksiin rauhassa. Usein ainakin haastattelun aihe kerrotaan jo haastattelusta sovitessa. Tämä on myös tutkimuksellisesti eettinen toimintatapa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Sataedun kouluttajien haastattelun avulla oli tarkoitus selvittää miten koulutus suunniteltiin, miten ja millä kriteereillä opiskelijat valittiin sekä miten toteutus kouluttajien mielestä onnistui. Haastateltaville oli lähetetty etukäteen suostumus tutkimukseen -lomake sekä haastattelun runko (liite 3). Haastattelu oli jaettu viiteen teemaan, jotka olivat opintojen tavoite ja sisältö, opintojen markkinointi ja opiskelijavalinta, yleisarvio koulutuksesta eli mikä onnistui tai mitä kehitettävää olisi, miten kouluttajat kokivat opintojen vastanneen alkuperäisiin tavoitteisiin ja

opintonsa keskeyttäneet. Teemojen alla oli muutamia yksityiskohtaisia avoimia kysymyksiä, jotka johdattivat teemaan ja toimivat haastattelun tukena.

Havainnointi aineistonkeruumenetelmänä on tietoista tarkkailua, josta tutkimuksen tarkoitus määrittelee, mitä asioita kirjataan ja miten. Havainnoimalla saadun aineiston analyysimenetelmät riippuvat aineiston laajuudesta, muistiinpanoista ja tutkimuksen teoreettisista näkökulmista, mutta usein analysointi muistuttaa esimerkiksi teemahaastattelun analyysiä. (Grönfors 2015, 156, 158.) Havainnoimalla saatua tietoa on hyvä yhdistää muulla tavoin kerättyyn aineistoon, sillä menetelmänä se on suuritöinen ja aikaa vievä. Siksi sen valinnalla aineistonkeruumenetelmäksi tulisi aina olla selkeä perustelu. Havainnoinnin asteet aineistonkeruumenetelmänä vaihtelevat piilohavainnoinnista täydelliseen osallistuvaan havainnointiin. (Grönfors 2015, 150–151; Tuomi & Sarajärvi 2009, 81.)

Kirjallinen aineisto voi olla väljästi määritellen miltei mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali. Tällöin kyseessä voivat olla kirjat, artikkelit, päiväkirjat, kirjeet, raportit, haastattelut, puheet, keskustelut ja dialogit. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.) Sataedun valmentavasta koulutuksesta kirjallisena aineistona oli toisen kouluttajan tekemä kooste opiskelijoiden kurssisuorituksista todistustietoja varten.

6.3 Aineistonkeruun toteutus

Aloitin aineistonkeruun syksyllä 2016. Tarkoitus oli teettää opiskelijoille kysely joulukuussa ennen opintojen päättymistä 21.12.2016. Olin marraskuussa 2016 kahdella lähiopetuskerralla kertonut tutkimuksesta ja siihen liittyvästä opiskelijakyselystä sekä antanut paikalla oleville tiedotteen opinnäytetyöstä/suostumuksen tutkimushankkeeseen (liite 2). Koska opiskelijoita jäi pois opinnoista pitkin syksyä, alkoi vaikuttaa siltä, ettei opintojen loppuvaiheessa tavoiteta lähiopetuksessa enää montaa opiskelijaa. Näin kävikin, sillä etukäteen ilmoitettuna kyselypäivänä 12.12.2016 paikalla oli vain kolme opiskelijaa. Kysely teetettiin heillä paperisena testiversiona, jonka jälkeen siitä muokattiin webropol-kysely.

Olin kyselypäivänä paikalla havainnoimassa kyselyn onnistumista ja vastaamassa mahdollisiin kysymyksiin. Kaksi kysymystä vaativin täsmennystä ja muutin ne selkeämpään muotoon webropol-kyselyä varten. Halusin olla paikalla myös havainnoidakseni kyselyyn vastaamiseen tarvittavan ajan, joka oli noin puoli tuntia. Vastaamisaika oli pitkä, mutta toisaalta kolme testivastaajaa olivat juuri ne opiskelijat, jotka suorittivat opinnot kokonaisuudessaan, joten he olivat motivoituneita vastaamaan avoimiinkin kysymyksiin melko laajasti. Testivastajien vastaukset siirrettiin webropol-lomakkeelle sen valmistuttua, sillä kahden kysymyksen muokkauksesta huolimatta alkuperäiset vastaukset olivat hyödynnettävissä.

Lopuille 18 opiskelijalle tein kyselyn verkkokyselynä opintojen jo päätyttyä. He kaikki olivat lopettaneet opinnot kesken joko jäämällä pois opetuksesta (11 opiskelijaa) tai ilmoittamalla virallisesti lopettavansa (7 opiskelijaa) (Mäki 2017). Lähetin opiskelijoille sähköpostilla tiedon opinnäytetyöstä ja siihen liittyvästä kyselystä sekä liitteeksi suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen. Suostumusta tutkimukseen osallistumiseen ei tarvinnut palauttaa. Mikäli vastaaja vastasi kyselyyn, tulkitsin hänen saaneen tarpeeksi tietoa tutkimuksesta voidakseen osallistua siihen.

Lähetin ensimmäisen sähköpostin kyselystä jokaiselle opiskelijalle erikseen helmikuun puolivälissä 2017. Viestissä oli Sataedun raportista otettu tieto, montako viikkoa kyseinen opiskelija oli ollut opinnoissa mukana, sillä tätä tietoa kysyttiin kyselyssä. Koin tarpeelliseksi antaa tiedon valmiina opiskelijoille, jotka eivät välttämättä itse muistaneet, kauanko olivat olleet opinnoissa mukana. Tämän jälkeen lähetin noin viikon välein kaksi kertaa muistutusviestin koko opiskelijaryhmälle. Opiskelijoiden sähköpostiosoitteet olivat piilokopiona. Muistutusviesteissä kiitin kyselyyn jo vastanneita ja toivoin kaikkien osallistuvan kyselyyn. Korostin jokaisen opiskelijan mielipiteen tärkeyttä opintojen kehittämisen kannalta sekä opinnäytetyön osalta. Muistutusviesteissä oli liitteenä uudelleen tieto tutkimuksesta. Kahdelle opiskelijalle laitoin erillisen pyynnön vastata kyselyyn, sillä he olivat todella pitkään mukana opinnoissa, mutta jostain syystä kuitenkin jättivät ne kesken. Kolmannen muistutuksen ja tiedon kyselyn sulkeutumisesta (25.3.2017) lähetin noin viikkoa ennen kaikille opiskelijoille. Tähän mennessä

kysely oli webropolin raportin mukaan avattu 28 kertaa, mutta vastauksia oli saatu vain neljä.

Osa opiskelijoista opiskeli keväällä Sataedussa asioimistulkin valmentavassa koulutuksessa. Kävin ennalta sovitusti kaksi kertaa heidän lähiopetuksessaan tarjotakseni heille mahdollisuuden vastata kyselyyn lähiopetustunnin lopussa. Yksi viidestä opiskelijasta halusi vastata kyselyyn kotona, muut neljä eivät halunneet vastata kyselyyn lainkaan. Syyksi he sanoivat, että olivat käyneet ammattikorkeakouluun valmentavassa koulutuksessa vain kerran tai kaksi. He olivat halunneet osallistua myös ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaan koulutukseen, mutta ilmeisesti lisäopinnot osoittautuivat kuitenkin liian raskaiksi varsinaisten opintojen rinnalla.

Olin aineistonkeruuvaiheessa varautunut puhelinhaastatteluun rinnakkaisena tiedonkeruumenetelmänä, jolloin teettäisin lomakekyselyn vastaajalle puhelimitse. Luovuin tästä Sataedun käyntien ja toisen sähköpostimuistutuksen jälkeen, koska ilmeni selvästi, etteivät opiskelijat olleet halukkaita vastaamaan kyselyyn. Olin muistutusviesteissä korostanut jokaisen vastaajan mielipiteen merkitystä ja vedonnut vastausten tärkeyteen koulutuksen jatkokehittämisen sekä opinnäytetyön vuoksi. Näiden viestien jälkeen pyyntö puhelinhaastatteluun olisi tuntunut painostamiselta, mitä en kokenut eettisesti oikeana. Tutkimukseen suostuttelulakin on rajansa, vaikka Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2010, 85) useimmat ihmiset ovat taivuteltavissa, jos käyttää oikeaa suostuttelutapaa.

Kyselyn sulkeuduttua siihen oli vastannut 7 opiskelijaa mukaan lukien paperikyselyyn osallistuneet. Vastausprosentti oli heikko (33 %). Kyselyyn vastaaminen heijastaa opiskelijoiden motivaatiota ja osallistumista koko koulutukseen. Koen, että tein tutkijana opiskelijoiden aineistonkeruun eri vaiheissa kuitenkin parhaat mahdolliset ratkaisut, enkä olisi omilla toimillani voinut vaikuttaa vastausprosenttiin nykyistä enempää.

Opiskelijaryhmällä oli Sataedussa kaksi kouluttajaa, joita haastattelin yhdessä 6.6.2017. Molempien haastattelu oli aineistonkeruun kannalta tärkeää, joten päädyin parihaastatteluun. Pari- tai ryhmähaastattelussa on tärkeää arvioida

vuorovaikutusta ja ryhmädynamiikkaa haastattelun onnistumiseksi (Hirsjärvi & Hurme 2010, 63). Parihaastattelu on hyvä aineistonkeruumenetelmä silloin, kun voidaan luottaa kummankin haastateltavan olevan tilanteessa tasavertaisia ja uskaltavan kertoa rehellisesti omat mielipiteensä, minkä arvelin toteutuvan kouluttajien parihaastattelussa. Tallensin noin 45 minuuttia kestävä haastattelun, sillä kerätty aineisto on sovittu säilytettävän koko hankkeen ajan mahdollista jatkotarvetta varten.

Havainnointi oli luonteva aineistonkeruumenetelmä toimiessani ryhmän toisena opiskelijamentorina. Toimin hankkeessa yhteensä 97 tuntia, josta lähiopetuksessa olin mukana 37 tuntia. Kyse oli osallistuvasta havainnoinnista, jossa joissakin tilanteissa tutkija tarkkailee, joissakin kohdin osallistuu (Grönfors 2015, 152). Havainnoin opiskelijoiden aktiivisuutta, kielitaitoa ja opiskeluvalmiuksia. Pohdin havaintojeni perusteella myös opetuksen sisältöä ja rakennetta ja niiden sopivuutta opiskelijaryhmälle. Dokumentoin havaintoja mentorointipäiväkirjaan. Mentoreilla olivat oikeudet oppimisalusta Moodleen, jonne palautettujen tehtävien määrästä ja tasosta pystyin myös tekemään havaintoja valmentavien opintojen tarpeellisuudesta ja toimivuudesta.

6.4 Aineiston analyysi

Analysoin tutkimusaineiston sisällönanalyysillä, joka on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Kyngäksen ja Vanhasen (1999) mukaan sisällönanalyysiä voidaan kuvata menettelytapana, jolla analysoidaan erilaisia kirjallisessa muodossa olevia materiaaleja systemaattisesti ja objektiivisesti. Analyysillä on tarkoitus selkeyttää hajanaista aineistoa, jotta siitä voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. Sisällönanalyysillä saadaan kerätty aineisto vain järjestetyksi johtopäätöksiä varten. Järjestetty aineisto ei ole vielä tutkimuksen tulos. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103, 108.)

Laadullisen sisällönanalyysin muodot voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teoriaohjaavaan tai teorialähtöiseen analyysiin. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aiemmillä ha-

vainnoilla, tiedoilla tai teorioilla ei pitäisi olla mitään tekemistä tutkittavan ilmiön kanssa, koska analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen prosessi, jossa aineisto redusoidaan eli pelkistetään, ryhmitellään eli klusteroidaan, minkä jälkeen siitä luodaan teoreettiset käsitteet ja johtopäätökset eli se abstrahoidaan. Analyysiä varten pitää määritellä analyysiyksikkö, jonka mukaan aineistoa käsitellään. Analyysiyksikkö voi olla yksittäinen sana, lause tai ajatuskokonaisuus. Aineiston pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä, jonka mukaan aineistoa tiivistetään tai pilkotaan osiin. Aineiston ryhmittelyssä aineistosta kerätyt alkuperäisilmaukset käydään läpi ja yhdistetään luokaksi, joka nimetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Aineiston käsitteellistämisessä erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–111.)

Analysoin opiskelijakyselyn avoimet vastaukset, kouluttajien haastattelun aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jossa etsin yhtäläisyyksiä yhteisistä teemoista. Kuuntelin nauhoitetun haastattelun neljä kertaa ja lopuksi litteroin alkuperäisilmauksia, jotka sopivat teemoihin. Teemat perustuivat kyselyyn ja haastattelurunkoon ja niiden taustalla olivat tutkimusta ohjanneet tutkimuskysymykset. Analyysiyksikkö oli lause tai asiakokonaisuus. Luokittelin alkuperäisilmaukset alaluokkiin ja alaluokat yläluokkiin, josta muodostuivat analyysini tulokset (liite 4). Opiskelijakyselyn ja kouluttajien haastattelun aineisto oli teemoiltaan yllättävän yhteneväinen. Sellaisia vastauksia, joita olisi ollut vaikeaa sijoittaa muodostettuihin alaluokkiin, ei juuri ollut.

Webropol-kyselyllä saatu aineisto oli tarkoitus analysoida strukturoitujen kysymysten osalta myös tilastollisin menetelmin, esimerkiksi ristiintaulukoimalla. Tämä ei toteutunut suunnitellusti vastaajien vähäisestä määrästä johtuen. Esimerkiksi Suomessa asumisen keston tai aiemmin hankitun koulutuksen vaikutusta valmentavien opintojen suorittamiseen ja koetun korkeakouluvalmiuksien kehittymiseen ei voitu tällä aineistolla tutkia. Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 182) mukaan yksinkertainenkin ristiintaulukointi edellyttää riittävästi vastauksia.

7 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

7.1 Valmentavan koulutuksen tavoitteet ja sisältö

Sataedun kouluttajien mukaan tavoitteena oli löytää ammattikorkeakouluopintojen valmentavaan koulutukseen ”sopivia” opiskelijoita eli kielitaidoltaan riittävän hyviä sekä ammattikorkeakouluopintoihin haluavia tai motivoituneita opiskelijoita. Elokuussa 2016 alkavia opintoja markkinoitiin pääosin Sataedun facebook-sivulla, erillisenä esitteenä (liite 5) ja työvoimapalvelujen kautta. ”Puskaradio” toimi myös. Markkinointi aloitettiin jo toukokuussa kesän ja lomien vuoksi. Opiskelijaksi valmentaviin koulutukseen haki noin kaksikymmentä henkilöä, joista suurin osa oli osallistunut jossakin vaiheessa Sataedun järjestämiin kotoutumistai kielikoulutuksiin. Hakijoiden määrästä ja lähtötasosta johtuen lehti-ilmoittelu tai suurempi markkinointi ei ollut tarpeen, vaan ryhmä saatiin muodostettua ensivaiheen hakijoista.

Toinen kouluttaja haastatteli hakijat puhelimitse. Opiskelijavalinnassa painotettiin vaadittua B1.1-tason kielitaitoa, opiskelumotivaatiota, sitoutuneisuutta opintoihin ja mahdollisia tavoitteita ammattikorkeakoulutukseen. Kouluttajien mielestä hakuvaiheessa opiskelijoille kerrottiin selvästi opintojen tavoitteet ja sisältö eli ettei kyseessä ollut varsinainen kielikurssi. Opiskelijoita valittiin aluksi 11. Ennen koulutuksen alkua valittiin vielä 4 opiskelijaa ja marraskuussa 2016 mukaan otettiin myös halukkaat asioimistulkin valmentavassa koulutuksessa olleet opiskelijat. Opiskelijoita oli lopulta yhteensä 21.

Sataedun kouluttajien mukaan tavoitteena oli rakentaa koulutuksesta kokonaisuus, joka valmentaisi opiskelijoita mahdollisimman hyvin korkeakouluopintoihin. Lähtökohtana olivat asiat, jotka opiskelijoiden olisi hyvä hallita korkeakoulussa, kuten suomen kieli ja opiskelutaidot. Vastaavaa koulutusta oli jo suunniteltu Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin toteutuksena. Sataedussa pystyttiin hyödyntämään tätä suunnitelmaa, vaikka yksityiskohtaisempi sisällön suunnittelu olikin tarpeen. Kouluttajien välinen työnjako meni siten, että toinen kouluttajis-

ta vastasi enemmän kieliopetuksesta, toinen yleisten korkeakouluvalmiuksien opetuksesta ja vierailuista.

Kieliopetuksen sisältö pyrittiin rakentamaan siten, että se soveltuisi B-kielitaitotason omaaville opiskelijoille. Kieliopinnoissa käsiteltiin kielioppiasioita, tekstinymmärtämistä ja omaa tuotosta sekä kirjallisena että suullisena. Itsenäisen työskentelyn tehtävät olivat esimerkiksi kielioppiharjoituksia tai tekstin tuottamista annetusta aiheesta. Laajin kirjallinen työ oli oppimispäiväkirjan kirjoittaminen koko opintojen ajan. Suullisena tehtävänä oli esitelmän pitäminen itse valitusta aiheesta sekä kirjaesitelmä, jonka aiheen piti olla omaan ammattiin liittyvä. Mentorit pitivät oppitunnit tiimityöstä ja esseen kirjoittamisesta, minkä jälkeen opiskelijatiimien piti kirjoittaa lyhyt essee sekä valmistaa esitys kotoutumiseen liittyvästä aiheesta. Korkeakouluvalmiuksia kehittävässä opinnoissa painotettiin eri tehtäviin liittyen itsenäistä työskentelyä ja tiedonhakua. Lähiopetuksessa opiskeltiin tiimityön ja esseen lisäksi tekijänoikeuksia sekä tietoteknisiä valmiuksia.

Kouluttajat kokivat opintojen edetessä osan opiskelijoista tulleen mielestään kielikurssille, mikä näkyi opiskelijoiden toiveissa sisällön osalta. Kouluttajat muuttivatkin jonkun verran opintojen sisältöä kielioppipainotteisemmaksi koulutuksen loppuvaiheessa. Kuitenkin kyseessä oli tavoitteiltaan korkeakouluvalmiuksia kehittävä koulutus, ei kielikurssi, joten alkuperäisessä sisällössä pyrittiin pitäytymään mahdollisimman paljon.

Koulutukseen kuuluivat vierailut alueen ammattikorkeakouluihin. Opiskelijat vierailivat Satakunnan Ammattikorkeakoulussa Raumalla, Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksella Raumalla ja Diakonia-ammattikorkeakoulussa Porissa. Lisäksi vierailtiin opastetusti opettajankoulutuslaitoksen kirjastossa ja Rauman pääkirjastossa. Haastateltavien mukaan vierailut eivät olleet kovin suosittuja, sillä opiskelijat eivät kokeneet tarvitsevansa niitä ja moni jäi niiltä pois.

Haastateltavien mukaan opetuksesta pyrittiin tekemään mielenkiintoista ja monipuolista erilaisilla tehtävillä ja lähiopetuksessa yhdessä opiskelemalla. Opiskelijat saivat olla lähiopetuksessa itse aktiivisia ja välillä esimerkiksi kieltä opiskel-

tiin toiminnallisesti pelien tai draaman avulla. Draamatunnilla tehtiin muun muassa improvisaatioharjoituksia, jotka toimivat myös erinomaisina suullisen kielen harjoituksina. Opiskelijat saivat myös tehtäväksi katsoa suomalaisen elokuvan ja tehdä siitä ohjeistuksen mukaan elokuva-arvostelun. Opiskelijoiden oppimisalustana oli Moodle, jossa olivat itsenäisen työskentelyn tehtävät ja jonne palautettiin osa muista tehtävistä.

7.2 Opiskelijoiden taustatiedot ja tavoitteet

Koulutukseen osallistui 21 opiskelijaa, joista suurin osa oli naisia, aloittaneissa oli vain kaksi miestä. Suurin osa opiskelijoista (17) oli iältään 26–40 -vuotiaita, vain kolme opiskelijaa oli tätä vanhempi. Yhden ikää ei tiedetä. Kyselyyn vastanneita oli 7, joista yksi oli mies. Vastajaat olivat Ukrainasta (kaksi henkilöä), Armeniasta, Bulgariasta, Kiinasta, Moldovasta ja Virosta. Kaksi kyselyyn vastanneista oli asunut Suomessa 3–4 vuotta, kaksi 5–6 vuotta, yksi 7–8 ja yksi 9–10 vuotta. Yksi vastaaja ei ollut vastannut kysymykseen. Lisäksi opiskelijoita oli Afganistanista, Irakista, Jamaikalta, Liettuasta, Puolasta ja Venäjältä. Kolmasosa koulutukseen osallistuneista oli asunut Suomessa 3–4 vuotta. (Annika Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 29.3.2017.)

Kymmenen aloittaneista opiskelijoista oli työttömiä. Muussa koulutuksessa, kuten asioimistulkin valmentavassa koulutuksessa tai kotoutumiskoulutuksessa oli 7 ja töissä 4 opiskelijaa. Koulutuksen aikana työllistyi 5 opiskelijaa, joista kaksi jatkoi edelleen opinnot loppuun. (Annika Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 29.3.2017.) Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden ylin suorittama tutkinto oli pääosin suomalaisen koulutusjärjestelmän mukainen korkeakoulututkinto, joko ammattikorkeakoulutasoa (sähköinsinööri, ”SAMK”) tai yliopistotutkinto (lastentarhanopettaja, matematiikan lehtori, kauppatieteiden maisteri). Yksi vastaaja oli suorittanut Suomessa myynnin ammattitutkinnon ja yksi vastasi ”B2 suomen kieli”.

Kyselyssä kysyttiin mistä opiskelijat olivat saaneet tiedon Sataedun opinnoista. Vastajan oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja. Vastajaat olivat saaneet

tiedon Sataedun opinnoista joko Sataedun esitteestä (2), Sataedun opettajalta (3), facebookista (4) tai työvoimahallinnon työntekijältä (2). Aloittaneet opiskelijat olivat maininneet kuulleen koulutuksesta myös ystäviltä (3) ja yksi erillisestä ilmoituksesta. Kaikki vastaajat lähtivät mukaan opintoihin parantaakseen tai ylläpitääkseen suomen kielen taitoaan. Kaksi halusi pysyä aktiivisena ollessaan työttömiä. Kolme vastaajaa mainitsi halukkuuden ammattikorkeakouluopintoihin, joko alanvaihdon kautta tai tutkinnon rinnastamisen vuoksi:

Koska ei ollut työpaikkaa ja ajattelin, että on pakko tehdä jotakin, ei vain istua kotona, koska muuten unohdan suomen kielen.

Parantaa suomen kieli.

Koska haluan rinnastaa minun tutkinto ja en voi tehdä sitä, koska minulla on heikko kielitaito. Halusin parantaa minun kielitaito.

Vastaajilta kysyttiin saivatko he ennen opintojen alkua riittävästi tietoa opintojen sisällöstä ja toteutuksesta ja millaista tietoa he saivat opiskelusta. Kaikki vastaajat sanoivat saaneensa riittävästi tietoa opinnoista. Useimmat vastasivat myös saaneensa tiedon, että koulutus ei ole vain kielen opiskelua:

Sain tieton, että kurssin jälkeen paranee suomen kielen taito ja on helpompi hakeaa yliopistoon, koska täällä kurssilla opiskellaan korkeakoulun valmiuksia.

Ennen opintojen alkamista oli sanottu meille että tämä kurssi on erilainen ja emme opiskele vain kielioppia vaan tutustumme erilaisiin aiheisiin.

Tietoja siitä kenelle koulutus on tarkoitettu, osoitettu (maahanmuuttajille, jotka haluavat aloittaa opiskelun korkeissa kouluissa).

Yksi vastaajista sanoi saaneensa tietoa, että kielitaito paranee tasoon B2.

Vaikka kaikki vastaajat sanoivat saaneensa riittävästi tietoa opintojen sisällöstä ennen opintojen alkamista ja useimmat sanoivat saaneensa tiedon, että koulutus ei ole pelkkää kielen opiskelua, oli kaikilla vastaajilla kuitenkin vahvasti tavoitteena kielitaidon parantaminen. Tämä näkyi avoimessa kysymyksessä, jossa kysyttiin vastaajien omia tavoitteita opintoihin liittyen:

Tavoite oli kehittää kielitaitoa ja haluaa ammattikorkeakouluun.

Koska halusin päästää yliopistoon ajattelin, että tällä kurssilla opiskelen lisää suomea ja saan enemmän tietoja.

Enemmän keskustelua tietyn koulun haku prosessista käytännössä. Suomen kielen opiskelu ja tietoja Suomen kielen materiaalia saamisesta Internetistä.

Parantaa vain kielentaito.

Yksi vastaajista, joka oli työttömänä, pohti alan vaihtoa. Hän vastasi tavoitteeseen kielitaidon paranemisen lisäksi myös saada tietää Satakunnan opiskelumahdollisuuksista.

7.3 Koulutuksen toteutuksen ja sisällön arviointi

Koulutuksen arvioimiseksi opiskelijoilta kysyttiin palautetta asteikolla 0–5, jossa 0 oli ”en osaa sanoa”, 1 ”huono”, 2 ”tyydyttävä”, 3 ”keskinkertainen”, 4 ”hyvä” ja 5 ”erinomainen”.

Koulutuksen toteutukseen kuuluivat ajankohta sekä opetusolosuhteet ja tiedottaminen opintojen aikana. Koulutuksen ajankohta yhteishakua ajatellen sekä lähiopetuksen viikonpäivät olivat pääosin hyvät. Lähiopetus kello 14–17 aiheutti hieman eriäviä mielipiteitä; työssä käyvälle alkamisaika oli hankala, samoin päättymisen kello 17 toi haasteita esimerkiksi lasten päivähoidon kanssa. Opetusolosuhteet eli tilat ja muut järjestelyt sekä opinnoista tiedottaminen kurssin aikana saivat eriäviä mielipiteitä; osa piti niitä keskinkertaisina tai hyvinä, neljä vastaajaa kuitenkin erinomaisina.

Koulutuksen sisältöä opiskelijat arvioivat suomen kielen opetuksen, muun opetuksen ja vierailujen osalta. Sisältö arvioitiin keskinkertaisesta erinomaiseen, keskiarvon ollessa ”hyvä”. Vierailut jakoivat mielipiteitä kahden pitäessä niitä keskinkertaisena ja neljän erinomaisena. Myöhemmissä avoimissa vastauksissa vierailuja kommentoitiin oheisesti:

Minun mielestäni ne vierailut korkeakouluihin olivat hyödyllisiä, koska ne koulut ovat nyt tutumpia minulle.

En minä tykännyt kun järjestettiin vierailut, en minä saanut siitä hyötyä, koska se ei kiinnostanut minua. Mielellään jätäisin koulussa opiskelemassa suomen kieltä. Opetuksessa opetetaan liian vähän kielioppia.

Vähemmän vierailut ja enemmän tekstejä.

Opetusmenetelmissä kysyttiin mielipidettä lähiopetuksesta, itsenäisestä työskentelystä, verkkoympäristö Moodlesta, opetusmateriaaleista, tehtävien sisällöstä ja laajuudesta sekä opetuksen ja tehtävien vaikeustasosta. Sekä lähiopetusta että itsenäistä työskentelyä kolme vastaajaa piti keskinkertaisena, kolme erinomaisena ja yksi vastaaja hyvänä. Hajonnasta päätellen toiset opiskelijat kokevat lähiopetuksen itselleen sopivana, kun taas toisille sopii itsenäinen työskentely. Myöhemmässä vastauksessa viisi vastaajaa kertoo opiskelevansa mieluummin ryhmässä, kaksi itsenäisesti.

Opetusmateriaalit arvioitiin tyydyttävästä erinomaiseen, tässä oli kaikkien vastausten osalta eniten hajontaa. Hajonta kertoo opiskelijoiden kielitaidosta, mutta myös heidän odotuksistaan:

Opetuksessa opetetaan liian vähän kielioppia. Haluaisin saada enempää etätehtäviä, kielioppin materiaaleja ja enempää käsitellä puhekieltä. Toiveena enemmän kielioppia! Enemmän puhekieltä! Enemmän kirjoitustehtäviä!

Vastaukset tehtävien sisällön ja laajuuden osalta vaihtelivat keskinkertaisesta hyvään ja erinomaiseen. Vastausten keskiarvo oli kuitenkin ”hyvä”. Opetuksen ja tehtävien vaikeustason sopivuuteen itselle kolme vastasi ”keskinkertainen” ja neljä ”erinomainen” eli kolmelle vastaajalle opetus ja tehtävät olivat ilmeisesti osin liian vaikeita. Tässä vastauksessa näkyy vastaajien kielellinen vahvuus sekä motivaatio. Joidenkin opiskelijoiden hyvä kielitaito näkyy myös kyselyn avoimissa vastauksissa. Vastauksen hajonta kertoo myös ryhmän heterogeenisyydestä, mikä aiheuttaa haasteita opetukselle: miten huomioida kaikki

opiskelijat ja löytää kaikille sopivan haastavia tehtäviä, kun ryhmä lähtökohtaisesti on suuri ja opiskelijoiden kielellinen osaaminen vaihtelee?

Kouluttajien ja mentorien ammattitaidon kyselyyn vastanneet arvioivat hyväksi tai erinomaiseksi keskiarvon ollessa kyselyn korkein 4,7. Myös opetusryhmän ja lähiopetuksen ilmapiirin vastaajat arvioivat hyväksi tai erinomaiseksi keskiarvon ollessa 4,5. Tämä vastaus yllätti, sillä muutamalla opetuskerralla oli havaittavissa jonkinlaista kireyttä muutamien opiskelijoiden välillä, mutta ei ilmeisesti kyselyyn vastanneiden kohdalla. Myös opiskelijoiden tuntiaktiivisuudessa oli eroja, osin kielitaidosta johtuen, mutta kouluttajat huomioivat erot hyvin saaden jokaisen osallistumaan itselleen sopivalla tasolla ja tavalla.

Toteutustapa kokonaisuutena sai keskiarvon 3,7. Tätä tulosta vääristää hieman yhden, ilmeisesti heti alussa opinnot keskeyttäneen vastaajan, vastaus ”en osaa sanoa”. Mikäli muiden kuuden vastaajan vastauksista lasketaan keskiarvo, tulee tulokseksi 4,3 eli hyvä. Kaikkien vastausten keskiarvoista vain vierailujen ja opetusmateriaalien tulos jää yleisarvion lisäksi alle neljän. Mikään toteutuksen tai sisällön osa-alue ei saanut arviota huono ja vain opetusmateriaali sai yhden tyydyttävän arvion, muuten vastaajat arvioivat kaikki eri osa-alueet keskinkertaisesta erinomaiseen. Koulutus onnistui vastaajien mielestä siis pääosin hyvin, mistä hankkeessa ja Sataedussa voidaan olla tyytyväisiä keskeyttäneiden suuresta määrästä huolimatta. Yksi vastaaja kiteyttää:

Se oli hyvä kurssi ja jos olisi mahdollisuutta mä haen lisää opiskelua.

Opiskelijoilta kysyttiin avoimella kysymyksellä mitkä asiat tai sisällöt he kokivat erityisen hyödylliseksi. Kaksi vastaajaa mainitsi vierailut ammattikorkeakouluihin, yksi vastaaja mainitsi oppimisalusta Moodlen. Kielen opetus ja kirjaesitelmä saivat kiitosta:

Kielioppi oli hyödyllinen. Tiimityö esityksestä ja kirjan lukemisesta ja esityksestä oli hyötyä, koska en tykkä esiintyä ja sitä pitää kehittää.

Kirjan lukeminen oli tarkea asia minulle ja sitten oppimispäiväkirjakin, kommunikaatiokin.

Suomen kielen asiat. Itsenäisesti esittelyn tekeminen tietystä teemasta.

Sekä pienemmät esitelmät että kirjaesitelmä herättivät myös lähiopetuksessa innostusta. Eräs opiskelija sanoi luetun kirjan olleen ensimmäinen, minkä hän luki suomeksi ja iloitsi selvinneensä siitä hyvin. Opiskelijoiden kirjaesitelmät olivat myös hyviä ja taidokkaasti tehtyjä.

7.4 Opiskelijoiden työskentely ja tavoitteiden saavuttaminen

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan omaa työskentelyään. Suurin osa vastaajista katsoi osallistuneensa opintoihin aktiivisesti ja olleen kiinnostuneen kurssilla opetetuista asioista. Enemmistö opiskelisi mieluummin ryhmässä, kuin itsenäisesti. Neljä vastaajaa teki kaikki tehtävät, heistä kolme suoritti koko koulutuksen eli yksi oli ilmeisesti koulutuksen myöhemmin aloittanut. Kukaan vastaajista ei myöntänyt valikoineensa pelkästään häntä kiinnostavia tehtäviä, mikä kertoo heidän motivaatiostaan. Kaksi vastaajaa kertoo panostaneensa opiskeluunsa sen mitä pystyi. Kolme vastaajaa kertoi, että olisi voinut panostaa opiskeluun enemmän. Motivaatio ja vapaa-ajan puute olivat syitä vähäisempään panostukseen.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan myös korkeakouluvalmiuksiensa kehittymistä. Kaksi vastasi niiden kehittyneen huonosti, yksi keskinkertaisesti, kolme hyvin ja yksi erinomaisesti. Todennäköisesti arvio ”huonosti” koskee vain vähän aikaa opinnoissa olleita, kesken lopettaneita opiskelijoita. Erityisesti kehittyneitä valmiuksia olivat vastaajien mukaan suomen kielen ymmärtäminen ja puhuminen, tieto miten haetaan ammattikorkeakouluun ja miten siellä opiskellaan sekä mistä voi löytää tietoa eri ammateista.

Kyselyyn vastanneilta opiskelijoilta kysyttiin, ovatko he hakeneet tai suunnittelevatko he hakevansa korkeakouluopintoihin. Kolme oli vastannut kyllä, yksi ehkä ja kaksi ei. Yksi vastaaja ei vastannut tähän. Kolmen kyllä vastanneen suunnitelmat olivat selvät. Yksi halusi hakea Diakonia-ammattikorkeakouluun, toinen

Rauman opettajankoulutuslaitokseen ja kolmas Turun yliopistoon suorittamaan opettajan 60 opintopisteen pedagogisen pätevyyden. Vastaajilta kysyttiin myös luulevatko he tulevaisuudessa tarvitsevansa korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta. Kysymykseen vastasi neljä opiskelijaa, jotka kaikki vastasivat kyllä.

7.5 Koulutuksen keskeyttäneet

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista kaksi oli osallistunut opintoihin 0–2 viikkoa, kaksi 5–6 viikkoa ja kolme 19 viikkoa eli he suorittivat opinnot loppuun. Kyselyssä opintonsa keskeyttäneiltä kysyttiin syytä lopettamiseen. Vaihtoehtoina olivat henkilökohtainen syy, opintojen toteutustapaan liittyvä syy, opintojen sisältöön liittyvä syy, opinnot osoittautuivat tarpeettomiksi tai jokin muu syy. Kaksi opiskelijaa vastasi kysymykseen, molemmilla keskeyttämisen syy oli henkilökohtainen. Toinen valmistautui kokeeseen ja toinen kävi vuorotöissä, mikä hankaloitti opiskelua.

Koko opiskelijaryhmästä virallisesti keskeyttäneitä oli 7. Loput 11 opiskelijaa keskeytti opinnot ilman virallista ilmoitusta. Heistä 4 oli paikalla vain kerran ja 4 oli myöhemmin mukaan tulleita asioimistulkin valmentavissa opinnoissa olevia. Opintojen puoliväliin mennessä opintonsa oli keskeyttänyt 13 opiskelijaa. (Mäki 2017.) Alla olevaan taulukkoon on kerätty yhteen opintojen kesto ja keskeyttäneiden määrä.

TAULUKKO 1. Opintonsa keskeyttäneet opiskelijat

Opintojen kesto viikoissa	0-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17-18	19
Keskeyttäneet opiskelijat	5	3	2	2	1	3	1	1	0	0

Kyselyyn vastanneiden lisäksi virallisesti keskeyttäneistä opiskelijoista kaksi ilmoitti keskeyttämisen syyksi työllistymisen. Yksi koki opinnot liian vaikeiksi, yhdellä oli muita opintoja (lukioon valmentavat opinnot ja kotoutumiskoulutus). Yksi opiskelija lopetti, koska kurssi ei ollut hänelle mieluinen. Opiskelija olisi halunnut opiskella ilmeisesti vain kielioppia, eikä hän huomionnut kaikenlaisten tehtävien ja harjoitusten parantavan kielitaitoa. Yksi opiskelija pettyi, kun ei tullut valituksi oman alan koulutukseen tutkintonsa päivittämistä varten. Pettymys purkautui myös ammattikorkeakouluun valmentavaan koulutukseen, jonka hän lopetti, koska ei tule koskaan oppimaan suomea. (Mäki 2017.)

Ilman virallista ilmoitusta keskeyttäneistä kolme oli töissä ja ilmeisesti se oli osin syynä lopettamiseen, joko aikataulujen tai motivaation vuoksi. Yksi Porista kulkeva opiskelija keskeytti asioimistulkin valmentavat opinnot liian vaikeina, jolloin hän lopetti samaan aikaan myös ammattikorkeakouluun valmentavat opinnot. (Mäki 2017.) Moodleen palautetuista tehtävistä saattoi päätellä, että hänelle opintojen taso ainakin kirjallisten tehtävien osalta oli liian vaikea. Asioimistulkin valmentavaan koulutukseen osallistuneille ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus oli ilmeisesti liikaa, koska he osallistuivat opintoihin yhtä opiskelijaa lukuun ottamatta vain muutaman kerran. Kuitenkin he olivat halunneet mahdollisuuden osallistua myös valmentaviin opintoihin, mikä ihmetytti.

Kouluttajien haastattelussa tuli esiin heidän saamansa palaute opintojen sisällöstä. Palautteen mukaan osalle tehtävät olivat liian helppoja, toisille liian vaikeita. Koulutusta toteutettiin pääosin alkuperäisten tavoitteiden mukaisesti palautteesta huolimatta, eikä opintojen sisältöä alettu räätälöidä kovin yksilöllisesti, mitä tehdään esimerkiksi kotoutumiskoulutuksissa. Ilmeisesti osan lopettamis-syynä oli juuri koulutuksen vaikeus. Itsenäisen työskentelyn vaativuus saattoi myös yllättää jotkut opiskelijat, sillä useimmat työssäkäyvät opiskelijat lopettivat koulutuksen jo heti opintojen alussa. Myös ilman virallista syytä pois jääneet jättivät jo heti alussa itsenäisiä tehtäviä tekemättä, mikä näkyi oppimisalusta Moodlen palautuksissa. Joissakin palautetuissa tehtävissä näkyi myös tekstin tuottamisen vaikeus. Kouluttajien mukaan osa tehtävistä ei toteutunut suunnitellulla tavalla siksi, että tehtävän oli tehnyt vain muutama opiskelija. Tällöin lähiopetukseen suunniteltu keskustelu aiheesta jäi vähiin, mikä saattoi heikentää

kaikkien motivaatiota – sekä niiden, jotka olivat tehneet tehtävän, että niiden, jotka eivät olleet tehneet sitä, eivätkä pystyneet osallistumaan keskusteluun.

Koulutuksen maksuttomuus saattoi vähentää opiskelijoiden motivaatiota, koska keskeyttämisestä ei ollut mitään seurauksia. Muutaman ilman virallista ilmoitusta keskeyttäneen kohdalla kouluttajat pitivät mahdollisena, etteivät he kehdanneet keskeyttää virallisesti, koska kouluttajat olivat tuttuja jo kotoutumiskoulutusten ajoilta. Kulttuurierot voivat näkyä tällaisissa asioissa.

7.6 Koulutuksen onnistumisia ja haasteita

Sataedun kouluttajien mielestä koulutus onnistui tavoitteissaan siinä, että opintojen sisältö oli monipuolista. Kirjaesitelmätehtävästä kouluttajat olivat saaneet hyvää palautetta, samoin muutamista muista tehtävistä. Palautetta antaneet opiskelijat olivat kokeneet onnistumisia sekä itsetunnon ja kielitaidon vahvistumista, mikä ilahdutti myös kouluttajia. Kouluttajat kokivat myös kolmen opinnot loppuun suorittaneen opiskelijan menestyneen opinnoissaan hyvin ja toteutuksen palvelleen heidän tarpeitaan. Haastateltavat uskoivat myös muiden saaneen koulutuksesta jotakin, koska kieltä ei voi ajatella irrallisena asiana, vaan kaikissa kielenkäyttötilanteissa voi oppia uutta ja kaikenlainen kielen käyttäminen kehittää kielitaitoa.

Suurin haaste Rauman rappuset -ryhmän opinnoissa oli keskeyttäneiden määrä. Osalla oli selkeä syy, mutta hämmennystä herättivät opintojen aikana ilman lopettamisilmoitusta pois jääneet. Syitä pohdimme kouluttajien ja toisen mentorin kanssa jo syksyn aikana sekä uudelleen kouluttajien haastattelussa. Kouluttajien mukaan yhtenä syynä keskeyttämisiin voivat olla ennakkoinformaatiosta huolimatta erilaiset odotukset opetuksen sisällöstä: moni luultavasti odotti ja halusi perinteisempää, opettajälähtöistä kielen opetusta. Kouluttajien ja mentorien painotukset korkeakouluopinnoissa vaadittavista itsenäisen opiskelun ja tiedonhaun taidoista eivät tuntuneet todellisilta tai tärkeiltä. Ilmeisesti moni oli tottunut kotimaassaan opettajälähtöiseen lähiopetukseen. Kouluttajien mukaan opettajälähtöistä opetusta on toteutettu esimerkiksi heidän järjestämissään ko-

toutumiskoulutuksissa, joissa se onkin perusteltua. Kotoutumiskoulutukset ovat luultavasti muuttumassa uusien toimijoiden ja käytettävien resurssien myötä, joten tulevaisuudessa maahanmuuttajat joutunevat totuttelemaan itsenäisempään opiskeluun jo koulutuspolun alussa.

Haastateltavat pohtivat Sataedun leimautuneen kotoutumis- ja kielikoulutuksiin, jolloin hakijat eivät ehkä kuitenkaan ymmärtäneet kyseessä olevan uudenlaisen koulutuksen. Valmentavan koulutuksen takana on hanke, jonka tavoitteet on määriteltä hankesuunnitelmassa ja joihin saatu hankerahoitus velvoittaa. Opiskelijoiden on voinut olla vaikea ymmärtää tämän kurssin tavoitteita, kun organisaatio, paikka ja kouluttajat olivat suurimmalle osalle tuttuja aiemmista kotoutumiskoulutuksista. Toisessa ympäristössä, esimerkiksi ammattikorkeakoulun yhteydessä, tällainen koulutus voisi toimia paremmin. Haastattelussa tuli myös esiin mahdollisuus, että osa opiskelijoista ymmärsi koulutuksen olevan ammattikorkeakoulutasoista kielenopetusta, ei ammattikorkeakouluopintoihin tähtäävää valmennusta.

Koulutuksen alkuperäisten tavoitteiden ja pääosin sisällönkin säilyttäminen oli perusteltua, vaikkei se palvellutkaan kaikkia opiskelijoita suunnitellusti. Valmentava koulutus järjestettiin Raumalla ensimmäistä kertaa, jolloin jostakin tavoitteista ja sisällöstä oli lähdettävä, jotta saatiin kokemusta koulutuksesta ja mahdollisista kehittämistarpeista. Kielikursseja järjestävät muutkin Raumalla, mutta ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta ei järjestä kukaan muu toimija Satakunnassa. Uusissa toteutuksissakin on perusteltua pitäytyä monipuolisessa sisällössä viemättä opintoja pelkästään kielikoulutuksen suuntaan. Hankeidean mukaisesti kyseessä on myös uudenlaisen tukirakenteen kokeilu ja mahdollisten hyvien toimintamallien juurruttaminen Satakuntaan. Tämä vaatii pitkäjänteistä työskentelyä ja mielellään useita toteutuksia, jotta toimintamallista kertyy riittävästi kokemusta ja koulutuksen tunnettavuus lisääntyy. Näin koulutus voisi vakiinnuttaa paikkansa Satakuntalaisessa koulutuskentässä.

7.7 Kehittämisideoita

Opiskelijakyselyn avoimiin kysymyksiin, miten opintoja kehitettäisiin tai muuhun palautteeseen, tuli muutamia vastauksia. Kehittämisehdotuksena toivottiin lisää kielen opetusta, mikä oli tullut esiin muissakin avoimissa vastauksissa, tai uutta koulutusta, jossa voisi kehittää kielitaitoa. Myös koulutuksen ohjelmasta toivottiin tietoa etukäteen. Lukujärjestyksen antamista opiskelijoille pohdittiin kouluttajien kanssa jo opintojen aikana ja otin asian uudelleen esiin haastattelussa. Alkuperäinen ajatus oli, ettei lukujärjestystä annettu opiskelijoille etukäteen, jotta he eivät voineet poimia lähiopetuksesta vain heitä kiinnostavia asioita. Näin olisi voinut käydä esimerkiksi kieliopetuksen osalta. Toisaalta taas lähiopetuksen ja tehtävien sisällön tietäminen etukäteen olisi voinut motivoida läsnäoloon ja opintojen jatkamiseen. Kehittämisajatuksena voisi olla yhden lähiopetuskerran jakaminen sekä kielen opetukseen että muihin asioihin. Tällöin myös lukujärjestyksen voisi antaa heti opintojen alussa.

Kouluttajien mielestä mentoritoiminta oli onnistunutta ja tuki lähiopetusta. Eri-tyistä kiitosta mentorit saivat monipuolisuudestaan ja rohkeudestaan olla lähiopetuksen vetäjiä kouluttajien ollessa äkillisesti estyneitä. Opiskelijat pitivät mentoreista, vaikka eivät heidän apuaan ennalta odotetulla tavalla hyödynnäneetkään; odotimme mentoritoiminnan alussa, että opiskelijat pyytäisivät apua mentoreilta tehtävien teossa tai he tarvitsisivat vertaistukea opinnoissa.

Opiskelijoiden tukemista mentorien avulla voisi kehittää. Nyt tarjosimme opintojen alussa opiskelijoille vapaaehtoista mentorituntia yhtenä päivänä viikossa ennen lähiopetuksen alkua. Ajatuksena oli tarjota tukea tehtäviin tai vain harjoitella puhumista. Opiskelijat eivät kokeneet tuntia tarpeelliseksi, joten mentorituntia ei toteutettu. Ajatus olisi uudelleen kokeilemisen arvoinen. Mikäli itsenäisessä työskentelyssä ilmenee vaikeuksia, voisi kouluttaja ohjeistaa opiskelijan tulemaan mentoritunnille, jossa tehtäviä voitaisiin tehdä yhdessä. Pohdimme kouluttajien kanssa kulttuurierojen ja erilaisten opiskelutapojen vaikutusta mentorien vähäiseen hyödyntämiseen: mentoritunneille olisi ehkä osallistuttu, jos se olisi ollut pakollista. Tutuksi tuleminen ja luottamuksen kehittyminen vie aikaa, sillä opintojen loppuvaiheessa opiskelijat pyysivät enemmän apua mentoreilta,

kuin opintojen alussa. Ratkaisuna tähän voisi olla henkilökohtainen mentori, jolloin yhdellä mentorilla voisi olla muutama nimetty opiskelija, joiden kanssa työskennellä. Tämä voisi madaltaa kynnystä pyytää apua opiskeluun.

Kouluttajat pohtivat haastattelussa, että nykyistä yksityiskohtaisempi markkinointi, sisällön voimakkaampi painottaminen (esimerkiksi kielen opetusta 60 % ja muita valmiuksia 40 %) ja useat peräkkäiset toteutukset auttaisivat tekemään valmentavaa koulutusta tunnetummaksi. Näin ehkä välttyttäisiin vääriltä odotuksilta, jotka myöhemmin aiheuttavat opintojen keskeyttämistä. Myös sisällön jakamista kurssimaisesti opintopisteisiin pohdittiin. Koulutuksen ilmoittaminen opintopisteinä sekä sisällön jakaminen opintopisteiden mukaisiin kursseihin voisi selkeyttää sisältöä ja eri osa-alueiden laajuutta. Opintopisteiden avulla opiskelijoiden voisi olla helpompi hahmottaa opintojen vaatimaa työmäärää.

Kouluttajien pohtivat rajanvetoa, missä määrin opintoja toteutetaan opiskelijoiden toiveiden mukaan ja missä määrin ”joku muu tietää paremmin, mitä he tarvitsevat”, kuten toinen kouluttajista kiteytti. Nykyinen ammattikorkeakouluopiskelu on hyvin omaehtoista ja itsenäistä, mitä maahanmuuttajataustaisen opiskelijan voi olla vaikea ymmärtää. Haastateltavien mukaan opiskelijoiden olisi hyvä päästä seuraamaan ammattikorkeakouluopintoja vaikka viikoksi. Tämä olisi hyvä lisä koulutukseen ja auttaisi opiskelijoita saamaan realistisen kuvan ammattikorkeakouluopinnoista. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun toteutuksiin kuului lukujärjestyksen mukaisten opintojen seuraamista, mikä sai heidän opiskelijoiltaan hyvää palautetta.

Kouluttajien mukaan tätä Opin portailla Satakunnassa -hankkeen ensimmäistä valmentavaa koulutusta arvioidaan muun muassa opiskelijapalautteiden ja tämän opinnäytetyön avulla. Haastateltavien mukaan hankkeessa ei ole koettu tarvetta enää muuhun arviointiin. Tästä huolimatta hankkeen ohjausryhmässä olisi ollut syytä arvioida sekä Rauman että Porin valmentavia opintoja niiden päätyttyä, varsinkin kun tässä opinnäytetyössä tutkitaan vain Rauman ryhmää ja opinnäytetyön valmistuminen vie aikaa. Vaikka toivon, että tästä opinnäytetyöstä on hyötyä seuraavia toteutuksia suunniteltaessa, pidän tärkeänä myös hankkeen omaa arviointia koulutuksista jokaisen koulutuksen päättyessä.

8 TULOSTEN LUOTETTAVUUS, HYÖDYNNETTÄVYYS JA VAIKUTTAVUUS

Perinteisesti tutkimuksen luotettavuutta on käsitelty validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten toistettavuus) kautta. Näiden käsitteiden käyttöä laadullisen tutkimuksen piirissä on kritisoitu, sillä ne sopivat paremmin määrälliseen tutkimukseen. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 185; Tuomi & Sarajärvi 2009, 136). Luotettavuutta voidaan arvioida myös sisäisellä ja ulkoisella luotettavuudella. Sisäisellä luotettavuudella tarkoitetaan, miten hyvin kerätyt tiedot kuvaavat juuri niitä asioita tai ilmiötä, johon tutkimuksessa on tarkoitus perehtyä. Ulkoisella luotettavuudella tarkoitetaan, onko käytetyllä menetelmällä ja saaduilla tiedoilla mahdollista tehdä yleisiä päätelmiä. (Hakala 2014, 23–24.) Vaikka kvalitatiivisen aineiston perusteella ei yleensä ole tarkoitus tehdä yleistäviä johtopäätöksiä, vaan nostaa esiin tutkimuksen kohteena olevien toimijoiden omat kokemukset, tulee kuitenkin pohtia tutkimustulosten sovellettavuutta muihin vastaaviin ympäristöihin (Hakala 2014, 22).

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuuden ongelmana on kyselyaineiston vähyys, mikä heikentää sekä sisäistä että ulkoista luotettavuutta. Kyselyyn vastaamattomilta opiskelijoilta jäi saamatta paljon tärkeää tietoa valmentavan koulutuksen onnistumisesta, haasteista ja kehitystarpeista. Laajentamalla tutkimusaineistoa kouluttajien haastattelulla, omilla havainnoillani ja kirjallisella aineistolla olen parantanut tutkimuksen luotettavuutta. Tällöin kyse on ollut aineistotriangulaatiosta. Triangulaatio on keino lisätä tutkimuksen luotettavuutta ja tarkastella asioita mahdollisimman monesta eri näkökulmasta. Tutkimusaineistoon liittyvä triangulaatio tarkoittaa, että tietoa on kerätty monelta eri tiedonantajaryhmältä ja käytettävissä on ollut erilaisia aineistoja. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 142, 144.)

Tutkimusraportin tulee olla riittävän yksityiskohtainen ja selkeä kuvaus tutkitusta ilmiöstä ja tutkimusprosessista. Tutkijan tulee antaa lukijoille riittävästi tietoa tutkimuksen tekemisestä, jotta he voivat itse arvioida tutkimuksen tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141.) Luotettavuuteen kuuluu myös tutkijan tekemien valintojen ja menettelyjen uskottava perustelu. Tutkimukseen vaikuttavat aina

tutkijan tekemät tulkinnot, jolloin laadullisen tutkimuksen reliabiliteettiin kuuluu, miten luotettavaa tutkijan tekemä analyysi aineistosta on. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 189.) Olen pyrkinyt lisäämään tutkimuksen luotettavuutta kuvaamalla tässä raportissa yksityiskohtaisesti ja tarkasti tutkimusprosessia sekä perustelemalla esimerkiksi aineistonkeruussa tekemiäni valintoja. Alkuperäisilmaisut sekä raportissa, että sisällönanalyysiliitteessä, auttavat lukijaa arvioimaan tutkimustuloksista tekemiäni johtopäätöksiä.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen kuuluu tietojen ja havaintojen puolueettomuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136). Vaikka väistämättä tutkijan oma persoona vaikuttaa tutkimuksen tekemiseen, pidän itseäni tässä opinnäytetyössä puolueettomana tutkijana opiskelijamentorin roolistani huolimatta. Analysoin keräämääni tutkimusaineiston mahdollisimman objektiivisesti ilman ennakkokäsityksiä. Koin mentoritoiminnasta olleen hyötyä tutkimuksen kannalta, sillä se syvensi tietämystäni koulutuksen sisällöstä, mikä auttoi tekemään tutkimusaineistosta kokonaisvaltaisempia johtopäätöksiä.

Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset ovat hyödynnettävissä Opin portailla -hankkeen valmentavien koulutusten seuraavissa toteutuksissa. 28.8.2017 alkoi Diakonia-ammattikorkeakoulun järjestämänä hankkeen kolmas valmentavien opintojen toteutus, mutta siihen näitä tuloksia ei vielä hyödynnetty. Tutkimustulokset olisivat olleet hyödynnettävissä jo silloin, vaikkei opinnäytetyö ollutkaan kokonaan valmis. Hankkeen alainen neljäs toteutus alkaa 2.1.2018 Sataedun järjestämänä Raumalla. Siihen pystytään hyödyntämään tämän opinnäytetyön tuloksia. Myös muut ammattikorkeakouluopintoihin valmentavia koulutuksia järjestävät tahot voivat hyödyntää tätä opinnäytetyötä. Vaikka kyselytutkimuksen aineisto jäi vähäiseksi, on yhdessä muiden aineistonkeruumenetelmien kanssa saatu aikaan monipuolinen tutkimus. Opinnäytetyöhön on keskitetysti koottu ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen suuntaviivat, taustalla vaikuttavat opetusministeriön linjaukset ja tieto koulutukseen liittyvistä suurimmista hankkeista. Myös nämä tiedot ovat muiden hyödynnettävissä.

Opinnäytetyön tutkimustulosten vaikuttavuuden ja merkityksen arviointi on vaikeaa, sillä usein vaikutukset ilmenevät vasta pitkän ajan kuluttua ja jäävät siten

muiden arvioitavaksi. Tavoitteena on, että tällä opinnäytetyöllä vaikutetaan Opin portailla -hankkeen seuraavien koulutusten toteutukseen ja sisältöön niitä kehittäväällä tavalla. Toivon myös, että tämä opinnäytetyö tekee maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta nykyistä tunnetummaksi, innostaa aiheeseen ja auttaa perehtymään siihen. Tätä tavoitetta tukee myös opinnäytetyön seminaariesityksen teko prezi-ohjelmalla siten, että esitys toimii itsenäisesti ilman esittäjää. Tarkoituksena on jakaa esitystä esimerkiksi maahanmuuttotyötä tekeväille verkostolle omassa työyhteisössä ja siten herättää kiinnostusta opinnäytetyötä ja sen tutkimustuloksia kohtaan.

Oman ammatillisen kehittymisen näkökulmasta tämä opinnäytetyö oli hyödyllinen monin eri tavoin. Toimiminen Sataedun ryhmän opiskelijamentorina ja perehtyminen opinnäytetyön aiheeseen oli mielenkiintoista ja ammatillisesti kehittävää. Opinnäytetyön tekeminen opetti pitkäjänteisyyttä ja ajanhallintaa opintojen, työn ja perheen välillä. Tutkijan tekemien valintojen perusteleminen ja tutkimustulosten pohdinta opettivat kriittisyyttä ja vaativat reflektiokykyä. Kaikki nämä taidot ovat hyödynnettävissä myös työelämässä sekä mahdollisissa jatko-opinnoissa. Opinnäytetyön aihe ja tulokset liittyvät jo pitemmälle kotoutuneisiin maahanmuuttajiin ja melko rajattuun maahanmuuttajaväestöön ainakin Satakunnassa. Näin ollen opinnäytetyön tulosten hyödyntäminen ammatillisesti voi jäädä vähäiseksi, mutta koen silti hyötyneni opinnäytetyön aiheeseen perehtymisestä.

9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Opinnäytetyössä on noudatettu Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön yleisiä eettisiä periaatteita. Näitä ovat esimerkiksi rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus koko prosessin ajan. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien pitää olla eettisesti kestäviä. (Gothóni ym. 2016.) Tiedonhankinnassa avoimuus ja rehellisyys näkyvät esimerkiksi lähdemateriaalissa, jota on käytetty huolellisesti ja tarkasti. Tekstiviitteiden oikeellisuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota, jotta opinnäytetyössä erottuvat lähteisiin perustuva tieto tekijän omista pohdinnoista. Lähdemerkinnät on tehty huolellisesti, jotta käytetty lähde on helposti löydettävissä. Lähdemerkinnät olivat haasteellisia internet-lähteissä.

Eettinen vastuu on erityisen tärkeää tutkimusaineiston hankinnassa, käytössä ja säilytyksessä (Gothóni ym. 2016). Tutkija joutuu tekemään eettisiä ratkaisuja kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tärkeimpinä eettisinä periaatteina ihmisiä koskeissa tutkimuksissa ovat informointiin perustuva suostumus tutkimukseen, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys. Seurauksilla tarkoitetaan niitä asioita, joita julkaistusta raportista voi seurata niin haastateltaville, kuin myös heitä koskeville ryhmille tai instituutioille. Tutkijan eettinen velvollisuus on myös esittää tietoa, joka on niin varmaa ja todennettua kuin mahdollista. Tämä tulee huomioida erityisesti tutkimusaineiston analyysissä ja johtopäätösten todentamisessa. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 19–20). Tutkimuksesta ei ole negatiivisia seurauksia Sataedun Rauman rappuset -ryhmän opiskelijoille tai kouluttajille. Tutkimusaineistoa on käsitelty huolellisesti ja tutkimustuloksia on käsitelty vastaajia kunnioittavasti. Esiin tuodut koulutuksen haasteet, kehittämiskohteet ja parannusehdotukset on esitetty asiallisesti ja rakentavasti.

Eettisiin periaatteisiin kuuluu, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimukseen pyydettyt henkilöt ovat saaneet riittävää informaatiota tutkimuksesta voidakseen päättää siihen osallistumisestaan (Hirsjärvi & Hurme 2010, 20). Tämä huomioitiin siten, että kaikkia tutkimukseen pyydettyjä opiskelijoita ja kouluttajia tiedotettiin opinnäytetyöstä ja heiltä pyydettiin suostumus tutkimukseen. Kyselyyn ja haastatteluun osallistuville kerrottiin, miten saatu ai-

neisto säilytetään, kenellä on oikeus lukea sitä, miten aineistoa hyödynnetään ja milloin se on tarkoitus hävittää.

Kyselyillä ja haastatteluilla kerättävä opinnäytetyön aineisto on sovittu luovutettavaksi Opin portailla Satakunnassa -hankkeen hankepäälikölle opinnäytetyön valmistuttua. Hankepäälikkö säilyttää sähköisen aineiston luotettavasti ja turvalisesti. Kerättyä aineistoa voidaan käyttää mahdollisesti muihin hankkeeseen liittyviin opinnäytetöihin tai hanketoimien tuloksellisuuden analysointiin ja arviointiin, eikä hankepäälikkö luovuta aineistoa muihin tarkoituksiin. Kerätty aineisto hävitetään tammikuussa 2019 hankkeen päättyessä.

Kerätyn aineiston raportointi pitää tehdä siten, että tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti säilyy, jolloin on vältettävä sellaista informaatiota, joka mahdollistaisi tunnistamisen (Gothóni ym. 2016). Opiskelijoiden kyselyn laadintavaiheessa pohdittiin vastaajien lähtömaata koskevaa kysymystä, sillä sen perusteella vastaaja voitaisiin tunnistaa. Kysymys oli kuitenkin perusteltu pohdittaessa eroja lähtömaan ja Suomen välillä esimerkiksi opiskelutavoissa (ohjattu vai itsenäinen opetus). Verkkokysely lähetettiin opiskelijoiden sähköpostiin opintojen päätyttyä. Suorat sähköpostit mahdollistavat vastaajien tunnistamisen ja tarvittaessa vastausten kontrolloinnin. Tällöin myös vastaajien anonymiteetti vaarantuu. (Valli & Perkkilä 2015, 111.) Kysymys anonymiteetistä ratkaistiin siten, että saatu aineisto analysoitiin lähtömaata olevan kysymyksen osalta siten, ettei yksittäistä vastaajaa voinut tunnistaa. Ryhmäsähköpostit lähetettiin siten, että sähköpostiosoitteet olivat piilokopiona. Tutkimusaineiston analyysissä alkuperäisilmaisujen käyttöön on kiinnitetty huomiota, jotta vastaajat eivät olisi niistä tunnistettavissa.

Kouluttajien parihaastattelu analysoitiin teemoittain ja siten, ettei kumpaakaan vastaajaa voi tunnistaa. Mikäli nauhoitettua haastattelua hyödynnetään myöhemmin, vastaajat voi tunnistaa äänestä. Tämä edellyttää heidän henkilökoh- taista tuntemistaan, joten haastateltavien tunnistaminen on epätodennäköistä. Toin asian esiin haastattelun alussa, mutta haastateltavat eivät pitäneet mahdollista tunnistettavuutta ongelmana.

Osallistuva havainnointi edellyttää, että havainnoinnista ja havainnoijan roolista informoidaan toimintaan osallistuvia ja havainnointiin on organisaation lupa (Grönfors 2015, 154; Gothóni ym. 2016). Näin ollen tehdyssä havainnoinnissa oli eettinen ongelma: siitä ei kerrottu etukäteen ryhmän opiskelijoille, vaikka heille jo opintojen alkuvaiheessa kerrottiinkin mentorin tekevän koulutuksesta opinnäytetyön. Tehdyt havainnot liittyivät lähinnä ryhmän heterogeenisyyteen ja opiskelijoiden yleiseen aktiivisuuteen tai kielitaitoon. Havainnot saivat pohtimaan opintojen sisällön vastaamista opiskelijoiden tarpeisiin. Opinnäytetyön ohjaajien kanssa käydyn keskustelun jälkeen tehtyjä havaintoja päätettiin hyödyntää opinnäytetyön pohdinnassa. Havainnot olivat tärkeitä koulutusta kehitettäessä, eikä havaintoja käytettäessä loukattu opiskelijoiden yksityisyyttä tai oikeuksia.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi syksyllä 2016 ensimmäisen Opin portailla Satakunnassa -hankkeen maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen ja siihen liittyvän mentoritoiminnan alkaessa. Hankkeessa oli tarve saada tietoa valmentavan koulutuksen toteutuksesta ja opiskelijoiden kokemuksista, mikä sopi hyvin opinnäytetyön aiheeksi. Tutkimuksen laajuutta pohdittiin yhdessä hankepäällikön ja hankkeessa toimivan lehtorin kanssa. Tämän opinnäytetyön tutkimus päätettiin rajata Sataedun ryhmään, vaikka Diakonia-ammattikorkeakoulussa alkoi myöhemmin samana syksynä hankkeen järjestämä toinen valmentava koulutus. Rajaukseen päädyttiin, koska yhden koulutusryhmän tutkimisen katsottiin olevan riittävän laaja kokonaisuus opinnäytetyöhön. Osin rajaus tehtiin myös aikataulusyistä, sillä tavoitteena oli tehdä tutkimuksen aineistonkeruu koulutuksen lopussa tai heti sen päätyttyä. Hankkeelta ei tullut aikataulutoiveita, vaan opinnäytetyö eteni suunnitellusti opinnäytetyöopintojen mukaisesti, osin jopa nopeutetulla aikataululla.

Hankepäällikkö ja hankkeessa toimiva lehtori, joka myöhemmin toimi myös opinnäytetyön yhtenä ohjaajana, kommentoivat Tiedote opinnäytetyöstä ja suostumus tutkimushankkeeseen -lomaketta ennen sen julkaisua. Hankepäällikkö ja lehtori kommentoivat myös tutkimuksen opiskelijakyselyn ja kouluttajien haastattelun teemoja ja kysymyksiä niiden suunnitteluvaiheessa. Kerroin hankepäällikölle aineistonkeruun ja opinnäytetyön etenemisestä sitä mukaa, kun työ eteni. Hankepäällikkö luki opinnäytetyön ja kommentoi sen sisältöä ennen työn jättämistä esitarkastukseen.

Opinnäytetyön tekeminen osoittautui haastavaksi vähäisestä kirjallisesta aineistosta johtuen. Ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus on melko uusi asia ja toteutuksista on vähän kirjallisia julkaisuja. Vain Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ovat tehneet julkaisuja maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavista koulutuksistaan. Yksi tieteellisessä aikakauslehdessä julkaistu artikkeli löytyi, mutta sekin oli sama kuin toisessa Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisussa. Opinnäytetöitä

tai pro graduja aiheesta ei ollut. Valmentavien opintojen vaikuttavuutta ammatti-korkeakouluopiskelijaksi pääsyn tai myöhemmän opintomenestyksen osalta ei ole vielä keskitetysti tutkittu, joten tutkimustietoa aiheesta ei ollut. Opin portailla Satakunnassa -hankkeen osalta aiempaa tietoa tai kokemusta valmentavista opinnoista ei ollut.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkimuksen avulla tuottaa tietoa ensimmäisestä Opin portailla Satakunnassa -hankkeen valmentavan koulutuksen toteutuksesta, mikä toteutui. Yhdistämällä opiskelijakyselystä, kouluttajien haastattelusta, kirjallisesta dokumentista ja havainnoista kerätty aineisto, saatiin eri lähteisiin perustuvaa tietoa Rauman rappuset -ryhmän onnistumisesta koko prosessin osalta; alkaen opintojen tavoitteista, jatkuen opintojen sisällön suunnitteluun ja opiskelijavalintaan, opintojen toteutuksesta opiskelijoiden kokemuksiin ja koettuun korkeakouluvalmiuksien kehittymiseen. Tutkimusaineistosta pystyttiin luomaan selkeä kokonaisuus johtopäätöksiä varten ja siten vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

Saadun opiskelijapalautteen perusteella Satakunnan valmentavan ryhmän toteutustapa onnistui pääosin hyvin. Koulutuksessa pitkään mukana olleet ja sen loppuun suorittaneet olivat tyytyväisiä opintoihin ja kokivat korkeakouluvalmiuksiansa kehittyneen ja erityisesti kielitaitonsa parantuneen. Tällöin koulutuksen tavoitteet heidän osaltaan täyttyivät.

Koulutuksen suurin ongelma oli keskeyttäneiden määrä, mikä kertoi myös haasteista ja kehittämistarpeista. Osa keskeyttäneistä oli koulutuksen alkaessa töissä ja osa työllistyi koulutuksen aikana, jolloin keskeyttämisen syy oli selvä ja ainakin osin toteutuksesta ja koulutuksen sisällöstä riippumaton. Niiden, jotka keskeyttivät ilman virallista lopettamisilmoitusta ja -syytä, voidaan olettaa keskeyttäneen koulutukseen liittyvien asioiden vuoksi. Tätä keskeyttäneiden joukkoa ei tässä opinnäytetyössä tavoitettu, mikä heikentää tutkimustulosten ja johtopäätösten luotettavuutta. Valmentavien opintojen jatkototeutusta ajatellen erityisesti niiden opiskelijoiden kokemukset ja mielipiteet olisivat olleet tärkeitä, jotka keskeyttivät opinnot tai olivat passiivisia opinnoissaan. Kuitenkin muun aineiston, kuten kouluttajien haastattelun ja mentoritoiminnan havaintojen, pe-

rusteella pystyttiin arvioimaan toteutusta ja sisältöä ja esittämään perusteltuja kehittämis ehdotuksia.

Webropol-kyselyn valinta opiskelijoiden aineistonkeruumenetelmäksi oli Rauman rappuset -ryhmän alkaessa perusteltua. Kuitenkin vähäinen vastausprosentti oli pettymys. Jälkikäteen pohdittuna muutaman eri vaiheessa koulutuksen keskeyttäneen ja yhden koulutuksen loppuun suorittaneen opiskelijan syvähaastattelu olisi voinut olla parempi aineistonkeruumenetelmä, edellyttäen tietysti, että opiskelijat olisivat suostuneet haastateltaviksi. Ideaalitulanteessa opiskelijat olisi valittu haastatteluun tasaisesti koko koulutukseen osallistumisen ajalta, jolloin olisi saatu eri näkökulmista tietoa, miten koulutuksen toteutus ja sisältö palveli heitä ja mitä kehittämistarpeita ilmeni. Tämän aineistonkeruumenetelmän onnistuminen olisi lisännyt tutkimustulosten luotettavuutta ja voinut vähentää muun aineistonkeruun tarvetta.

Opin portailla Satakunnassa -hankkeen ensimmäinen valmentava koulutus olisi ollut hyvin opiskelijoita palveleva, jos koko opiskelijajoukko olisi ollut lähtötasoltaan riittävän kielitaitoista, sitoutunutta ja tavoitteiltaan motivoitunutta, kuten kolme opinnot loppuun suorittanutta opiskelijaa oli. Opiskelijoiden ”löytämiseen” pitäisi jatkossa panostaa eli riittävä ja oikeanlainen markkinointi ja mahdollisimman onnistunut opiskelijavalinta edesauttavat motivoituneen ja sopivan yhtenäisen ryhmän muodostamista. Tällöin voidaan olettaa opintojen sujuvan, jolloin koulutuksesta on haluttua hyötyä ja koulutuksen sekä opiskelijoiden henkilökohtaiset tavoitteet täyttyvät.

Opinnäytetyön tutkimustulokset ovat melko yhtenevät esimerkiksi Kymenlaakson ammattikorkeakoulun valmentavien koulutusten tulosten kanssa. Opiskelijat ovat motivoituneet suomen kielen opiskeluun yleisiä korkeakouluvalmiuksia enemmän, mikä on luonnollista. Ilman vahvaa kielitaitoa ammattikorkeakouluopinnot eivät ole realistisia, jolloin suurin huoli maahanmuuttajataustaisilla opin-toihin haluavilla on riittävä kielitaito. Kuitenkin nykyinen ammattikorkeakouluopiskelu vaatii itsenäistä, tutkivaa ja vastuullista työskentelyä, jolloin muiden opiskelutietojen ja -taitojen sisällyttäminen osaksi valmentavia opintoja on perusteltua. Ammattikorkeakouluopiskelussa tarvitaan tietoteknisiä taitoja, ryhmä-

työ- ja vuorovaikutustaitoja sekä reflektointikykyä, jolloin myös niitä pitäisi harjoittaa valmentavissa koulutuksissa. Opiskelijoiden on joskus vaikea ymmärtää muun kuin kielitaidon tärkeyttä, mikä voi heijastua opiskelumotivaatioon. Opintojen sisällön jakaminen opintopisteinä ilmoitettuihin kursseihin voisi auttaa opiskelijoita hahmottamaan opintojen kokonaisuutta.

Luultavasti parhaiten ammattikorkeakouluopintoihin valmentavat opinnot onnistuvat ja tukevat opiskelijoita silloin, kun opinnot on selvästi suunnattu tietyn alan opintoihin ja juuri siihen ammattikorkeakouluun, joka valmentavan koulutuksen järjestää. Näin on tehnyt esimerkiksi Metropolia Ammattikorkeakoulu, joka on järjestänyt koulutuksia omassa tarjonnassaan oleville aloille. Alakohtaiset valmentavat opinnot houkuttelevat varmasti juuri kyseisestä alasta ja opinnoista kiinnostuneita opiskelijoita, mikä vaikuttanee opiskelijoiden motivaatioon. Eri alojen omat valmentavat koulutukset vaativat kuitenkin riittävän suuren maahanmuuttajaväestön, mikä toteutuu helpommin pääkaupunkiseudulla kuin esimerkiksi Satakunnassa.

Jatkotutkimusidea Opin portailla Satakunnassa -hankkeen valmentaviin koulutuksiin on tässä opinnäytetyössä käytetyn opiskelijakyselyn teettäminen myös seuraavien koulutusten opiskelijoille. Annoin alkuvuodesta 2017 luvan kyselyn käyttämiseen myös muille ryhmille, mutta ilmeisesti kyselyä ei ainakaan toistaiseksi ole hyödynnetty. Mikäli kaikissa valmentavissa koulutuksissa olisi käytetty tai käytettäisiin samaa opiskelijakyselyä, voitaisiin hankkeen lopussa tehdä yhteinen analyysi koulutuksista taloudellisella ja melko helpolla tavalla. Yhteisestä aineistosta olisi mahdollista havaita eroja tai yhtäläisyyksiä myös eri toteutusten välillä. Tällöin voitaisiin tehdä johtopäätöksiä, miten esimerkiksi eri toteutukset, muutokset koulutusten sisältöön tai itsenäisen työskentelyn määrään ovat vaikuttaneet koulutuksen onnistumiseen.

Maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen juurruttamiseksi Satakuntaan pitäisi tutkia maakunnassa asuvia maahanmuuttajia. Hankkeen jälkeisiä jatkosuunnitelmia varten olisi tärkeä tietää esimerkiksi ulkomaalaistaustaisten määrä, asuinpaikka, ikärakenne, koulutustausta sekä maahanmuuttajien määrän ennuste, jotta voitaisiin päätellä mahdollinen ammatti-

korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen tarve. Myös ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnot Satakunnassa kannattaisi selvittää eli paljonko on ollut vaihto-opiskelijoita ja varsinaisia maahanmuuttaja-taustaisia opiskelijoita. Pohdittavaksi jää joka tapauksessa, kannattaako Satakunnassa jatkossa järjestää yleisiä ammattikorkeakouluopintoihin valmentavia koulutuksia, kuten nyt Opin portailla -hankkeessa tehdään, vai olisiko mahdollista ja tarpeellista kokeilla tulevaisuudessa ala- ja ammattikorkeakoulukohtaisia valmentavia opintoja, joko yhden ammattikorkeakoulun tai usean korkeakoulun yhteistyönä. Hankkeen loppuraportti vastannee osin näihin kysymyksiin.

Nykyinen Suomen maahanmuuttotilanne, aiheesta käytävä kiivaskin julkinen keskustelu sekä suuria tunteita puolesta ja vastaan herättävä ilmiö on kiinnostava sekä henkilökohtaisesti että ammatillisesti. On mielenkiintoista seurata, miten kasvava maahanmuutto tulee näkymään suomalaisessa yhteiskunnassa ja millainen asema valmentavilla koulutuksilla tulee olemaan kotoutumisen edistämässä. Vahva poliittinen tahtotila tukee ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta, vaikka sen järjestämistä ei lainsäädännöllä vielä edellytetäkään. Ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta pidetään merkittävänä väliportaana ja siirtymävaiheen keinona maahanmuuttajille päästä opiskelemaan ammattikorkeakoulututkintoa. Valmentava koulutus tukee erityisesti maahanmuuttajien kieli- ja opiskelutaitoja sekä edistää siten sopeutumista yhteiskunnan jäseneksi. Valmentavan koulutuksen pitää kuitenkin olla sisällöltään ja opetukseltaan ammattikorkeakouluopintojen tasoista opetusta, eikä sen tule korvata kotoutumiskoulutusta (Parkkonen ym. 2011, 31).

Maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentavia koulutuksia järjestäneet tahot ovat saaneet toteutuksista arvokasta kokemusta ja opintojen kehittämiseen liittyvää tietoa. Vireillä olevan laajan ja keskitetyn arvioinnin avulla saadaan tärkeää tietoa opintojen vaikuttavuudesta ja arvioinnin perusteella annettavat suositukset valmentavista opinnoista vaikuttavat tulevien koulutusten toteutuksiin. Vaikuttaa siltä, että ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus on tullut jäädäkseen. Tätä ajatusta tukee myös Metropolia Ammattikorkeakoulun saama hankerahoitus valmentavien opintojen yhtenäistämiseksi ja vakiinnuttamiseksi osaksi suomalaista koulutuspolkua. Vakiintunut valmentava

koulutus tarvitsisi tulevaisuudessa myös opintoja kuvaavan lyhenteen, sillä nykyinen "maahanmuuttajia ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus" on käsitteenä pitkä ja kankea.

Maahanmuuttajien sujuvilla koulutuspoluilla on jatkumo parempaan koulutukseen, kielitaitoon ja työllistymiseen ja sitä kautta yhdenvertaisempiin mahdollisuuksiin suomalaisen yhteiskunnan jäsenenä. Koulutus ja työllisyys lisäävät osallisuutta, integraatiota ja sitä kautta yksilön ja hänen perheensä hyvinvointia. Jos tämä polku saadaan auki ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen avulla, on valmentava koulutus osoittanut tarpeellisuutensa ja vaikuttavuutensa.

LÄHTEET

- Alkio-opisto (2017). Opintolinjat. Maahanmuuttajien korkeakouluun valmentavat opinnot. Saatavilla 17.9.2017
<http://www.alkio.fi/opintolinjat/maahanmuuttajien-korkeakouluun-valmentavat-opinnot>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu (2016). Opin portailla Satakunnassa 2016. Posteri. Pori: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Euroopan muuttoliikeverkosto (2017). Maahanmuuton tunnusluvut 2016. Saatavilla http://emn.fi/files/1528/Tilastokatsaus_2016_FI_netti.pdf
- Faktaa maahanmuutosta (2017). Julkaisija sitoutumaton asiantuntija. Saatavilla <https://www.maahanmuutto.net/>
- Gothóni, R., Hyväri, S., Karjalainen, A. L., Kivirinta, M., Kolkka, M. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas*. (Diak opetus, 2). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
 Saatavilla <http://libguides.diak.fi/tutkehopas>
- Grönfors, M. (2015). Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 146–108). (4. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hakala, T. J. (2014). Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 14–26). (4. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. (9. uud. p.) Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2010). *Tutkimushaastattelu*. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. (15. uud. p.) Helsinki: Tammi.
- Isoaho, K. (2012). Mahdollisuuksia maahanmuuttajille - korkeakouluissa? Teoksessa L. Lintula (toim.), *Monta polkua osaamiseen* (s. 33–43). Taito-Työelämäkirjat 3/2012. Helsinki: Metropolia

Ammattikorkeakoulu. Saatavilla

http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/TAITO/PDF/METROPOLIA_monta_polkoa_osaamiseen.pdf

Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu (2017). Rahoittajalle lähetettävän hankkeesityksen hyväksymispäätös: Valmentavasta Valmiiksi 2017–2019. TKI-johtoryhmä 27.3.2017. Saatavilla

<http://www.mamk.fi/ulkoiset/DJulkKaSu/kokous/2017665-30.PDF>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2016). Koulutuksen arviointisuunnitelma vuosille 2016–2019. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Saatavilla

https://karvi.fi/app/uploads/2016/04/KARVI_koulutuksen_arviointisuunnitelma_2016-2019.pdf

Kirvesniemi, T. (2013). Ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille – kokemuksia Kymenlaaksossa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. nro 109. Saatavilla

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/69406/B-sarja_109_verkkajulkaisu.pdf?sequence=1

Komppa, J., Strandén-Mahlamäki T. & Bergström, S. (2010). Monikulttuuriset ja monitaitoiset yhdessä – sosiaalialalle valmentavien opintojen pilotointi. *KeVer ammattikorkeakoulututkimuksen verkkolehti*, 2010(3).

Saatavilla https://arkisto.uasjournal.fi/kever-osaaja_2010-3/1269-2432-1-CE.pdf

L 359/2003. Kansalaisuuslaki. Saatavilla

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359>

L301/2004. Ulkomaalaislaki. Saatavilla

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulkomaalaislaki>

L 564/2009. Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090564>

L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Saatavilla

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>

L 932/2014. Ammattikorkeakoululaki. Saatavilla

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>

- Leipakka, L., Makuya, J., Alexandrova, I. & Martinonyte, E. (2011). Löysinkö tieni? Opiskelijoiden kokemuksia valmentavista koulutuksista. Teoksessa M. Laasonen & P. Keränen (toim.), *Puurtajasta uranuurtajaksi. Uusia väyliä maahanmuuttajien korkeakouluopintoihin ja urakehitykseen* (s. 34–41). Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu, kulttuuri ja luova ala. Saatavilla http://voimaa.metropolia.fi/met_puurtajasta_uranuurtajaksi.pdf
- Maahanmuuttovirasto (2017a). EU-kansalainen. EU-kansalaiset ja heihin rinnastettavat. Saatavilla 26.2.2017 <http://www.migri.fi/eu-rekisterointi>
- Maahanmuuttovirasto (2017b). Tilastot. Kansainvälinen suojelu. Saatavilla 20.8.2017 <http://tilastot.migri.fi/#applications/23330?start=564>
- Migrationsverket (2017). Om Migrationsverket. Statistik. Antal asylsökande per månad. Saatavilla 30.10.2016 <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik.html>
- Metropolia Ammattikorkeakoulu (2017). Muut koulutukset. Valmentava koulutus maahanmuuttajille. Ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille. Saatavilla 17.9.2017 <http://www.metropolia.fi/koulutukset/maahanmuuttajille/>
- Metsämuuronen, J. (2008). *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Metodologia-sarja 4. (3. uud. p.). Helsinki: International Methelp Ky.
- Mäki, J. (2017). Opin portailla Satakunnassa -hanke. Rauman rappuset - koulutuksen kurssisuoritukset todistustietoja varten. Rauma: Sata-edu.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2015). Verkkouutiset. Tietoa turvapaikanhakijoiden varhaiskasvatuksesta ja esi- ja perusopetuksesta. Saatavilla http://www.minedu.fi/OPM/Verkkouutiset/2015/10/pakolaiset.html?lang=fi&extra_locale=fi
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016a). *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:1. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-386-6>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016b). Tiedote. Asiantuntijaryhmältä ehdotuksia maahanmuuttajien saamiseksi nopeammin koulutukseen ja työelämään. Saatavilla <http://minedu.fi/artikkeli/>

[/asset_publisher/asiantuntijaryhmalta-ehdotuksia-maahanmuuttajien-saamiseksi-nopeammin-koulutukseen-ja-tyoelamaan](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017a). Ajankohtaista. Teemat. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Maahanmuuttajien koulutus. Saatavilla 14.8.2017 <http://minedu.fi/maahanmuuttajien-koulutuksen-kehittaminen>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017b). Ajankohtaista. Tiedotteet ja uutiset. Maahanmuuttajien koulutuspolkuja vauhditetaan. Saatavilla 11.8.2017 http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahanmuuttajien-koulutuspolkuja-vauhditetaan

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017c). *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi - kipupisteet ja toimenpide-esitykset II*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-451-1>

Parkkonen, V., Metsänen, R., Wernick, E., Linkola, J. & Nenonen-Andersson, B. (2011). Ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan matkassa. Teoksessa M. Laasonen & P. Keränen (toim.), *Puurtajasta uranuurtajaksi. Uusia väyliä maahanmuuttajien korkeakouluopintoihin ja urakehitykseen* (s. 24–33). Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu, kulttuuri ja luova ala. Saatavilla http://voimaa.metropolia.fi/met_puurtajasta_uranuurtajaksi.pdf

Statistiska centralbyrån (2016). Hitta statistik. Artiklar. Finland och Irak de två vanligaste födelseländerna bland utrikes födda. Nr 2016:51. Saatavilla <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Finland-och-Irak-de-tva-vanligaste-fodelselanderna-bland-utrikes-fodda/>

Statistiska centralbyrån (2017). Hitta statistik. Sverige i siffror. Människorna i Sverige. In- och utvandring. Från massutvandring till rekorinvandring. Saatavilla 28.3.2017. <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/in-och-utvandring/>

Tilastokeskus. Tuotteet ja palvelut. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Ulkomaalaistaustaiset. Saatavilla 27.2.2017 <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>

- Tilastokeskus (2016). Väestörakenne 2015. Vuosikatsaus. Saatavilla
https://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2015/01/vaerak_2015_01_2016-09-23.fi.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (7. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2012). *Valtion kotouttamisohjelma*. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015. Julkaisu 27/2012. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla
<https://tem.fi/documents/1410877/3342347/Valtion+kotuttamisohjelma+21092012.pdf>
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2016). *Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 ja valtioneuvoston periaatepäätös Valtion kotouttamisohjelmasta*. Julkaisu 45/2016. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79075/TE_Mjul_45_2016_verkko.pdf?sequence=1
- Universitetskanslersämbetet (2016). Statistiska meddelanden UF 19 SM 1601. Serie utbildning och forskning. *Universitet och högskolor. Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2014/15*. Tukholma: Universitetskanslersämbetet och Statistiska centralbyrån. Saatavilla
<http://www.uka.se/download/18.12f25798156a345894e4a55/1487841855915/SM1601-svensk-och-utlandsk-bakgrund-studenter-och-doktorander-2014-15.pdf>
- Valli, R. (2015). Paperinen kyselylomake. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 84–108). (4. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valli, R. & Perkkilä, P. (2015). Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 109–120). (4. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.

Vipunen (2017). Ammattikorkeakoulutus. Haku- ja valintatiedot. Saatavilla

https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Haku-%20ja%20valintatiedot%20-%20korkeakoulu%20-%20amk%20-%20ammattikorkeakoulu.xlsb

LIITTEET

LIITE 1: Kysely Sataedun koulutuksen opiskelijoille

Opin portailla Satakunnassa

Tämä kysely on Opin portailla Satakunnassa -hankkeen Sataedun ryhmän opiskelijoille. Kyselyllä selvitetään opintojen toteutustavan onnistumista sekä opiskelijoiden kokemaa korkeakouluvalmiuksien kehittymistä.

1. Oletko

- ☐ mies
- ☐ nainen

2. Kuinka vanha olet?

- ☐ 20-25 vuotta
- ☐ 26-30 vuotta
- ☐ 31-35 vuotta
- ☐ 36-40 vuotta
- ☐ 41- 45 vuotta
- ☐ 46-50 vuotta
- ☐ yli 50 vuotta

3. Mistä maasta olet kotoisin?

4. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

- ☐ 1-2 vuotta
- ☐ 3-4 vuotta
- ☐ 5-6 vuotta
- ☐ 7-8 vuotta
- ☐ 9-10 vuotta
- ☐ yli 10 vuotta

5. Mikä on ylin suorittamasi tutkinto?

6. Mistä sait tiedon Satedun opinnoista?

- ☐ Sataedun esitteestä
- ☐ Satedun opettajalta
- ☐ Facebookista
- ☐ Työvoimahallinnon työntekijältä
- ☐ Lehti-ilmoituksesta
- ☐ Ystävältä
- ☐ Muualta, mistä? _____

7. Miksi lähdit mukaan opintoihin?

8. Saitko ennen opintojen alkua riittävästi tietoa opintojen sisällöstä ja toteutuksesta?

- ☐ Kyllä
- ☐ En

9. Millaista tietoa sait opiskelusta ennen opintojen alkamista?

10. Mitkä olivat omat tavoitteesi opintoihin liittyen?

11. Montako viikkoa olit opinnoissa mukana?

- ☐ 0-2
- ☐ 3-4
- ☐ 5-6
- ☐ 7-8
- ☐ 9-10
- ☐ 11-12
- ☐ 13-14
- ☐ 15-16
- ☐ 16-18
- ☐ 19

16. Ammattitaito

0 1 2 3 4 5

kouluttajat ○ ○ ○ ○ ○ ○

mentorit ○ ○ ○ ○ ○ ○

17. Ilmapiiri

0 1 2 3 4 5

opiskelijaryhmässä ○ ○ ○ ○ ○ ○

lähiopetuksessa ○ ○ ○ ○ ○ ○

18. Yleisarvio

0 1 2 3 4 5

toteutustapa kokonaisuutena ○ ○ ○ ○ ○ ○

19. Mitkä asiat tai sisällöt koit opinnoissa erityisen hyödylliseksi?

20. Miten kehittäisit tai muuttaisit toteutustapaa? Uusia ideoita? Voit tässä myös perustella aikaisempia vastauksiasi.

Seuraavaksi arvioit omaa työskentelyäsi ja korkeakouluvalmiuksiesi kehittymistä.

Jos opintosi kestivät vain lyhyen aikaa, siirry vastaamaan kysymyksiin 27 ja 28.

21. Miten työskentelit kurssilla?

Kyllä En

osallistuin opintoihin aktiivisesti ○ ○

tein kaikki tehtävät ja Moodlen etätehtävät ○ ○

tein vain minua kiinnostavat tehtävät ○ ○

olin kiinnostunut kurssilla opetetuista asioista ○ ○

opiskelen mieluiten itsenäisesti ○ ○

opiskelen mieluummin ryhmässä ○ ○

22. Olisitko voinut panostaa opiskeluusi vielä enemmän?

- ☐ Kyllä: miten? _____
- ☐ En

23. Miten arvioit korkeakouluvalmiuksiesi kehittyneen?

- ☐ huonosti
- ☐ tyydyttävästi
- ☐ keskinkertaisesti
- ☐ hyvin
- ☐ erinomaisesti

24. Mitkä valmiudet ovat erityisesti kehittyneet?

25. Oletko hakenut tai suunnitteletko hakevasi korkeakouluopintoihin?

- ☐ Kyllä: minne ja milloin?
- ☐ Ehkä joskus: mille alalle?
- ☐ En

26. Muuta palautetta?

Vastaa seuraaviin kysymyksiin, mikäli opintosi keskeytyivät.

27. Miksi opintosi keskeytyivät?

- ☐ henkilökohtainen syy, mikä?
- ☐ opintojen toteutustapaan liittyvä syy, mikä?
- ☐ opintojen sisältöön liittyvä syy, mikä?
- ☐ opinnot osoittautuivat tarpeettomiksi, miksi?
- ☐ muu syy, mikä?

28. Luuletko tulevaisuudessa tarvitsevasi korkeakouluopintoihin valmentavaa opetusta?

- ☐ Kyllä
- ☐ En

LIITE 2: Tiedote opinnäytetyöstä ja suostumus tutkimushankkeeseen

Tiedote opinnäytetyöstä ja suostumus tutkimushankkeeseen.

Oppilaitos: Diakonia-ammattikorkeakoulu (DIAK), Porin yksikkö.

Tekijä: Mari Arvela, opiskelija, sosionomi (AMK) -koulutusohjelma, ryhmä F38SOS.

Opinnäytetyön aihe: Opin portailla Satakunnassa -hankkeen ensimmäisen opiskelija-ryhmän

toteutustavan analyysi sekä opiskelijoiden kokema korkeakouluvalmiuksien kehittymisen.

Ohjaava lehtori: Rauli Vuorela.

Opin portailla Satakunnassa -hankkeen yhteyshenkilö: Anu Halonen, hankepäällikkö, Opin portailla Satakunnassa -hanke.

Tutkimuksen tarkoitus: Kyselyllä haastattelulla kerätään aineistoa Sataedussa 15.8.-21.12.2016 toimineen Opin portailla Satakunnassa -ryhmän toteutustavasta sekä koetusta korkeakouluvalmiuksien kehittämisestä.

Kerätyn aineiston käyttö: Saatua aineistoa käytetään tähän opinnäytetyöhön sekä mahdollisesti muihin hankkeeseen liittyviin opinnäytetöihin, hanketoimien tuloksellisuuden analysointiin ja arviointiin. Saatua aineistoa analysoidaan siten, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa.

Opinnäytetyön tekijä luovuttaa kyselyllä kerätyn aineiston hankepäällikölle oman opinnäytetyönsä valmistumisen jälkeen. Hankepäällikkö säilyttää kerätyn aineiston luotettavasti ja turvallisesti. Hankepäällikkö luovuttaa aineiston vain muihin mahdollisiin hanketoimien arviointi- ja analysointitarpeisiin. Hanke päättyy tammikuussa 2019, jolloin kerätyt aineistot hävitetään.

Lisätietoja:

mari.arvela@student.diak.fi (opinnäytetyön tekijä)

rauli.vuorela@diak.fi, p. 040 869 6036 (opinnäytetyön ohjaava lehtori)

anu.halonen@diak.fi, p. 040 509 2432 (hankkeen vastuuhenkilö)

Olen saanut tarpeeksi tietoa voidakseni osallistua kehittämis-/tutkimushankkeeseen. Vastaamalla kyselyyn suostun vastausteni käyttöön yllä mainitulla tavalla.

Linkki kyselyyn: <https://www.webropolsurveys.com/S/77861F95250AE60F.par>

LIITE 3: Haastattelu Sataedun kouluttajille

Opin portailla Satakunnassa: Rauman rappuset -ryhmä 15.08-21.12.2016.

Opintojen tavoite ja sisältö:

Miten opintojen sisältö rakennettiin? (lähiopetus/itsenäinen työskentely, miten opiskelijoiden lähtötaso huomioitiin sisällön suunnittelussa, muuttuiko sisältö opintojen edetessä jne.)

Tuliko hankkeesta tai ohjausryhmästä yhteisiä suuntaviivoja opetuksen sisällölle?

Oliko yhteisesti sovittua sisältöä Porin ryhmän kanssa?

Opetuspedagogiikka? (mitkä asiat määrittelevät, mikä on tärkeintä huomioida)

Huomioita opetus- ja oppimistilanteista? (Oliko opetuksen/tehtävien taso sopiva? Miten tehdä opetuksesta mielenkiintoista?) Onko kehitettävää?

Opintojen markkinointi ja opiskelijavalinta:

Miten ja missä opiskelusta tiedotettiin?

Miten opiskelijat valittiin?

Mihin asioihin valinnassa kiinnitettiin huomioita?

Miten hakijoiden kielitaitoa arvioitiin? Entä motivaatiota?

Miten ja missä vaiheessa opiskelijoille tiedotettiin opintojen rakenteesta ja sisällöstä? (itsenäinen työskentely, lähiopetus jne.)

Yleisarvio:

Mikä onnistui? Mikä ei toiminut? Missä kehitettävää ja miten?

Palaute mentoritoiminnasta?

Miten koette opintojen vastanneen alkuperäisiin tavoitteisiin?

Miten toteutusta arvioitiin jälkikäteen? (Sataedussa, hankkeessa jne.)

Keskeyttäneet (jos ei ole jo haastattelun kuluessa tullut esiin alla olevia asioita):

Huomioita/pohdintaa, miksi niin moni keskeytti?

Mitä keskeyttäneet opiskelijat ovat kertoneet keskeyttämisen syyksi?

Kouluttajien arvioita niiden keskeyttäneiden osalta, jotka jäivät pois ilman virallista lopetusilmoitusta?

LIITE 4: Sisällönanalyysi

Alkuperäisilmaus	Alaluokka	Yläluokka
<p>"Sisällön suunnittelussa pidettiin mielessä kielen oppimisen näkökulma, mitä kielellisiä seikkoja olisi tärkeää vahvistaa ja opetella."</p> <p>"Ihan konkreettisesti vaikka mitkä ovat ne hankalat kielioppiteemat, jotka kannattaa ottaa mukaan opetukseen."</p> <p>"Lähtökohtana B.1.1 tason kielitaito."</p> <p>"Suuntaviivana ylemmän tason suomea."</p>	Kielen oppiminen	Koulutuksen tavoitteet
<p>"Tarkoitus oli rakentaa kokonaisuus, joka valmentaa mahdollisimman hyvin korkeakouluopintoihin."</p> <p>"Mietittiin mitä asioita opiskelijan olisi hyvä hallita jo korkeakouluun hakiessaan ja siellä opiskellessaan."</p> <p>"Vierailut muihin ammattikorkeakouluihin."</p> <p>"Vastuu omasta oppimisesta itsenäisesti oli se tärkeä juttu meidän mielestä."</p> <p>"Oli tarkoitus joka lähiopetuskerran jälkeen opiskella itsenäisesti myös kotona ja Moodlessa."</p> <p>"Suuntaviivana korkeakouluun."</p> <p>"Ehdottomasti tällä hankerahalla pitää tehdä jotakin, mikä suuntautuu näihin opiskelutaitoihin."</p>	Korkeakouluvalmiudet	
<p>"Olen kiinnostunut Suomen kielen oppimisesta"</p> <p>"Koska haluan rinnastaa minun tutkinto ja en voi tehdä sitä, koska minulla on heikko kielitaito. Halusin parantaa minun kielitaito."</p> <p>"Parantaa suomen kieli."</p> <p>"Opiskella minulle uusia asioita Suomen kielestä."</p> <p>"Suomen kielen opiskelu ja tietoja Suomen kielen materiaalia saamisesta Internetistä."</p>	Kielen oppiminen	Opiskelijoiden tavoitteet
<p>"Kehittyä taitoani ja valmistua ammattikorkeakouluun."</p> <p>"Ja miksei mennä tulevaisuudessa yliopistoon?"</p> <p>"Haluaisin saada tietoa nykyisestä korkeakoulun järjestelmästä."</p> <p>"Haluaisin tietää mitä voi opiskella lähialueella, Satakunnassa."</p>	Korkeakouluopinnot	
<p>"Haluaisin pysyä aktiivisena työttömyys aikana."</p> <p>"Koska ei ollut työpaikkaa ja ajattelin, että on pakko tehdä jokin, ei vain istua kotona, koska muuten unohdan suomen kielen."</p> <p>"Myös haluais pysyä aktiivisena työttömyysaikana".</p>	Tekemistä työttömyysaikana	
<p>"Hyvää oli vierailut ammattikorkeakoulussa."</p> <p>"Minun mielestäni ne vierailut korkeakouluihin olivat hyödyllisiä, koska ne koulut ovat nyt tutumpia minulle."</p> <p>"Sain tietoja muutamista ammattikorkeakouluista Satakunnan alueella."</p>	Vierailut	
<p>"Suomen kielen asiat."</p> <p>"Kielioppi oli hyödyllinen."</p> <p>"Olen oppinut uutta Suomen kielen rakenteesta."</p>	Kielen opetus	Koulutuksen onnistumisia

<p>"Ymmärtäminen ja puhuminen ovat erityisesti kehittyneet."</p> <p>"Kolme, jotka tän kävi loppuun, tuli palautetta, että tosi hienoa, että pakotettiin lukemaan joku kirja. Opiskelijoille on tullut varmuutta ja itseluottamusta, et hei mä pystyn tähän."</p> <p>"Semmosia onnistumisia kielen käyttöön, madaltaa kynnystä jatkossa tarttua kirjoihin ja elokuviin."</p>		
<p>"Tiedän paremmin, miten hakea ammattikorkeakouluun, miten siellä opiskellaan."</p> <p>"Kyl he varmasti oppivat, niin kuin sanoivatkin, et heille jäi käteen uusia asioita, mentiin syvemmälle."</p>	Korkeakouluvalmiudet	
<p>"Itsenäisesti esittelyn tekeminen tietystä temasta."</p> <p>"Tiimityö esityksestä. Esityksestä oli hyötyä, koska en tykkä esiintyä ja sitä pitää kehittää."</p>	Esitykset	
<p>"Tehtiin mahdollisimman paljon yhdessä aina kun me opetettiin, että se ei ollut sellaista yksinpuurtamista."</p> <p>"Ryhmässä oppimista."</p> <p>"Opetus olisi ollut monipuolista, jos ne olis käyneet sen, oli verkkoa, oli kirjoittamista, kaikkea mahdollista ja niitä vierailuja."</p> <p>"Jos siitä näkökulmasta, että mitä me haluttiin, niin kyllä opetus oli monipuolista."</p>	Opetusmenetelmät	
<p>"Käyn vuorotöissä ja en ehdi kaikki tehtäviin."</p> <p>"Valmistauduin kokeeseen."</p> <p>"Moni koki tulleen kielikurssille, vaikka tavoitteena oli rakentaa monipuolisempi kokonaisuus."</p> <p>"Opetuksen tasosta tuli palautetta sekä siitä, että oli liian helppoa, että siitä, että oli liian vaikeaa."</p> <p>"Opetuksen monipuolisuus ei sit ehkä kuitenkaan lisännyt sitä mielenkiintoa."</p> <p>"Suurimmalla osalla oli joku syy jossain vaiheessa."</p> <p>"Voisko olla joku häpeä kun meidät tunnettiin, sit ei vaan virallisesti kehdattu sanoa, et lopettaa."</p> <p>"Tähän ei suhtauduttu vakavasti, he ei maksaneet tästä mitään. Tää oli ihan harrastus."</p> <p>"Tottakai siellä taustalla on varmaan se, et tää ei vastannut sitä mitä he haluaa."</p> <p>"Yhdellä-kahdella saattoi olla jotakin semmosta henkilökohtaista vapaa-ajan juttua."</p> <p>"Asioimistulkikoulutuksessa tää tais olla yhdelle periaate, et halus mukaan, mutta ei sitten kuitenkaan ollut motivaatiota."</p>	Opintojen keskeyttäminen	Koulutuksen haasteita
<p>"Mä en jotenkaan halua antaa periksi, että hankerahalla tehdään pelkästään kielikurssi."</p> <p>"Kielikurssit on sit erikseen."</p> <p>"Tämmönen hanke on haettu, siihen on saatu rahoitus, pitää miettiä kuka tämän maksaa ja mitä on tavoitteena."</p> <p>"Sekin on iso työ saada heidän ajatusmallit muuttumaan siitä, et mitä se kielenoppiminen on."</p> <p>"Tietävätkö opiskelijat mitä he tarvitsee?"</p>	Opetuksen sisällön suunnittelu	

<p>"Opetuksessa opetetaan liian vähän kielioppia."</p> <p>Haluaisin saada enemmän etätehtäviä, kielioppin materiaaleja ja enemmän käsitellä puhekieltä."</p> <p>"Sisältö muuttui jonkin verran opintojen edetessä opiskelijoiden toiveitten mukaan. Loppua kohden lisättiin kieliopin opetusta."</p>	Enemmän kielenopetusta	Kehittämideoita
<p>"Vähemmän vierailut, enemmän tekstejä."</p> <p>"En minä tykännyt kun järjestettiin vierailut, en minä saanut siitä hyötyä, koska se ei kiinnostanut minua."</p>	Vähemmän vierailuja	
<p>"Haluaisi saada tietoja etukäteen koko kursin ohjelmasta."</p> <p>"Yksi kehittämissuositus olisi, että meillä ei ollut antaa lukujärjestystä, mutta sitäkin myös syksyllä mietittiin, et oltaisko me edes haluttu, koska sit he olisi pystyneet sieltä itse poimimaan milloin he tulevat."</p> <p>"Joka kerta sekä kielenopetusta että sitä jotakin muuta."</p>	Lukujärjestys etukäteen	
<p>"Nyt opiskelijat tulevat samaan rakennukseen, samaan luokkaan, samojen opettajien kanssa. Kuitenkaan ei olla missään korkeakouluympäristössä täällä. "</p> <p>"Se vois tehdä heille ihan hyvää, et he menis viikoksi-pariksi seuraamaan opintomaailmaa yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa."</p> <p>"Hanketta on jäljellä puoltoista vuotta. Jos järjestettäis tällainen ens keväänä, niin sinne me saatettais saada ehkä sellaisia maahanmuuttajia, joita me ei tunneta entuudestaan. Me saatais ikään kuin puhtaalta pöydältä aloittaa."</p>	Koulutuksen järjestäjän merkitys	
<p>"Näistä tiedotettiin pitkin matkaa, vaikkei lukujärjestystä annettu-kaan. Et meidän mielestä on tiedotettu, mut siinä on kyllä jatkossa kehittämisen varaa, et miten se tehdään."</p> <p>"On tullut mieleen, että olisiko pitänyt vielä enemmän väentää rautalankaa, että se olisi tullut alusta alkaen selväksi, ettei tämä ole kielikurssi."</p> <p>"Jatkossa vaan vielä konkreettisemmin sisällön info."</p> <p>"Ajattelivatko opiskelijat, että he tulevat korkeakoulutaseeseen kielenopetukseen, et sekoittivatko he ikään kuin kaksi asiaa?"</p>	Informaatio sisällöstä	

LIITE 5: Sataedun esite valmentavasta koulutuksesta

OPINPORTAITA AMMATTIKORKEAKOULUUN

- B2- JA C-TASON SUOMEN KIELTÄ SEKÄ MUITA KORKEAKOULUVALMIUKSIA

Haluatko hakea korkeakouluopintoihin? Tässä koulutuksessa kehität suomen kielen taitosi sekä harjoittelet korkeakoulussa tarvittavia opiskelutekniikoita ja viestintätaitoja. Saat myös tehostettua tukea ja ohjausta opiskeluun sekä urasuunnitteluun.

ALOITUS

15.8.2016, koulutus kestää noin puoli vuotta.

KOHDERYHMÄ

Maahanmuuttajat, jotka haluavat parantaa korkeakoulussa tarvittavia viestintätaitoja (mm. suomen kieli).

TAVOITTEET

Koulutuksen tavoitteena on vahvistaa suomen kieltä ja antaa valmiudet hakeutua korkeakouluopintoihin. Opiskelija saa myös uraohjausta siihen, mille alalle ja mihin korkeakouluun hän on kiinnostunut hakeutumaan.

KOULUTUKSEN SISÄLTÖ

Koulutus sisältää lahi- ja etaopetusta. Koulutuksen lahiopetus toteutetaan alustavasti maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 14-17. Tämän lisäksi on itsenäistä työtä 6 tuntia viikossa.

Koulutus antaa valmiudet hakeutua korkeakouluopintoihin.

Koulutus on omaehtoista koulutusta.

KUSTANNUKSET

Koulutus on opiskelijalle maksutonta.

HAKEUTUMINEN

Laheta vapaamuotoinen hakemus osoitteeseen niina.kollar@sataedu.fi 5.8.2016 mennessä.

LISÄTIEDOT

Kouluttaja Niina Kollár, puh. 040 199 4896, email: niina.kollar@sataedu.fi

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Koulutuksen järjestää Opinportilla Satakunnassa-hanke.
Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Koulutusta tarjotaan seuraavassa toimipisteessä:

Sataedu Rauma

Karjalankatu 10
26100 Rauma

sataedu.fi